

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Mysticko-magická ochrana Izraele: Jak kabalistické lety
k nebesům brání zemi Izrael před siṭr'a aḥr'a**

**Mystical-magical protection of Israel: On how cabbalistic
flights to heavens protect land of Israel against sitra achra**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

doc. ThDr. Markéta Holubová, Th.D.

Autor:

Matěj Senft

Praha 2024

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval doc. ThDr. Markétě Holubové, Th.D. za vedení této práce a za prohloubení mých znalostí v oblasti židovské mystiky v průběhu studia na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy. Za úvod do tematiky židovské magie a praktické kabaly vděčím Marku Vinklátovi, Ph.D. Za konzultace nad překladem z hebrejštiny, transkripcí hebrejských slov i za mnohé lety nad Izraelem patří díky Bc. Marianě Senft, M.A.A.T. Za konzultace a rady děkuji Mgr. Lukáši Senftovi, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Mysticko-magická ochrana Izraele: Jak kabalistické lety k nebesům brání zemi Izrael před siṭr’a aḥr’a“ vypracoval samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15.12.2024

Matěj Senft

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá mysticko-magickými ochrannými lety rabínů a kabalistů, které se odehrály v letech 1942, 2009 a 2020 na území Izraele (v roce 1942 ještě na území Britského mandátu Palestina) a jejichž cílem bylo ochránit vymezené území před přicházejícími vnějšími nebezpečími: nejprve před nacistickými vojsky (1942) a posléze před dvěma virovými respiračními onemocněními (virem H1N1 roku 2009 a covidem-19 v roce 2020). Nebezpečími, která byla kabalisty považována za *sitr'a ahr'a*, tedy odvrácenou či démonskou stranu. Autor v první části bakalářské práce mapuje tradici židovské mystiky i praktické kabaly a poukazuje na jejich spojitost s židovskou magií v návaznosti na dosavadní akademické bádání. Ve druhé části pak autor hledá paralely mezi zmíněnými ochrannými lety, analyzuje jejich provedení a následně je zasazuje do kontextu dějin židovské mystiky a praktické kabaly, přičemž tak poukazuje na stále živou tradici mystického proudu židovství a praktické kabaly na území dnešního Izraele.

Klíčová slova

Židovská mystika, židovská magie, praktická kabala, kabalisté, ochranné lety, Izrael, *sitr'a ahr'a*.

Annotation

This bachelor's thesis examines mystical-magical flights of rabbis and kabbalists that took place in 1942, 2009 and 2020 in Israel (Mandatory Palestine in case of the flight in 1942). The goal of these flights was to protect a demarcated territory from incoming external dangers: first from Nazi troops (1942) and later from two viral respiratory diseases (virus H1N1 in 2009 and covid-19 in 2020) – from the dangers which the kabbalists regarded as *sitra achra* (other or demonic side). In the first part of the bachelor's thesis, the author conducts a survey of Jewish mysticism and practical Kabbalah and points out their connection with Jewish magic. In the second part of the thesis, he places the protective flights in the context of the history of Jewish mysticism and practical Kabbalah. By means of comparison, defining the parallels between all three protective flights and by analyzing them, the author points out to the still living tradition of the mystical stream of Judaism and practical Kabbalah in today's Israel.

Keywords

Jewish mysticism, Jewish magic, practical Kabbalah, Kabbalists, protective flights, Israel, *sitra achra*.

Obsah

Obsah	5
Poznámky	6
Úvod	7
1 Židovská mystika, magie a praktická kabala	9
1.1 Židovská mystika jako vědecká disciplína a její význační představitelé	9
1.2 Židovská mystika a kabala očima akademiků	10
1.3 Dva proudy židovské mystiky: teoretická a praktická	11
1.4 Praktická kabala a židovská magie	12
1.5 Židovská magie	13
2 Hlavní proudy židovské mystiky	15
2.1 Nejstarší proud židovské mystiky, <i>hejchalotická</i> literatura	15
2.1.1 Sefer Jecira	17
2.2 Ĥasidej aškenaz	18
2.3 Počátky kabaly	19
2.3.1 Sefer ha-Bahir	20
2.3.2 Sefer ha-Zohar	20
2.4 Avraham Abulafija	22
2.5 Safedská kabala: Cordovero a Lurj'a	24
2.6 Šabatismismus a frankismus	27
2.7 Východoevropský chasidismus	29
2.8 Moderní židovská mystika a magie	31
3 Ochranné lety nad Izraelem	33
3.1 1942: let na ochranu <i>Erec Jisra'el</i> před nacistickými vojsky	33
3.2 2009: ochranný let před virem H1N1	36
3.3 2020: ochranný let před koronavirem	37
3.4 Paralely a odlišnosti ochranných letů	40
3.4.1 Let do oblak rituálně vymezující ochranný kruh	41
3.4.2 Rabíni a kabalisté na palubě letadel a vrtulníku	42
3.4.3 <i>Kawanot</i> , modlitby a <i>šofary</i>	43
3.4.4 Ochrana před <i>siṭr'a aḥr'a</i>	44
Závěr	46
Seznam použité literatury	47

Poznámky

Poznámka k transkripci hebrejských slov

Pro přepis hebrejských slov a jmen jsem zvolil filologickou transkripci navrženou P. Čechem a P. Sládkem s výjimkou grafému *šade*, který přepisuji s ohledem na současnou izraelskou výslovnost grafémem *c*. Vlastní jména a názvy knih píšu v transkripci pro větší přehlednost s velkým počátečním písmenem. U slov hebrejského původu, která se vžila v češtině, např. chasidismus nebo kabala, se řídím existující konvencí pro český jazyk.¹ Tuto transkripci zachovávám také v citacích z textů, jejichž autoři či překladatelé zvolili jiný typ transkripce. Činím tak z důvodu lepší srozumitelnosti a orientace v textu, která by v případě mísení různých transkripcí mohla vést k nejasnosti v použitých jménech a pojmech. Stejnou transkripci používám také pro přepis aramejských slov.

Další poznámky

Uvedené biblické verše v textu jsou citovány z ekumenického překladu.²

---

¹ ČECH, Pavel; SLÁDEK, Pavel. Transliterace a transkripce hebrejštiny: základní problémy a návrhy jejich řešení. *Listy filologické*. Kabinet pro klasická studia při Filosofickém ústavu Akademie věd ČR, roč. 2009, č. 82.3–4, s. 305–339. ISSN 0024-4457.

² *Bible: Český ekumenický překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 2023.

Úvod

Tři nebezpečí pro Izrael, tři lety, tři ochranné rituály a desítky rabínů a kabalistů vymezujících ochranný kruh kolem Izraele a jeho obyvatel. To je zjednodušeně řečeno tématem tohoto textu. Pro svou bakalářskou práci nazvanou *Mysticko-magická ochrana Izraele: Jak kabalistické lety k nebesům brání zemi Izrael před siṭr 'a aḥr 'a* jsem si vybral fenomén židovství, který možná stojí na okraji tohoto světového náboženství, je však s judaismem a jeho dějinami neodmyslitelně spjatý. Na následujících stránkách se budu zabývat židovskou mystikou a praktickou kabalou v kontextu ochranných letů nad Izraelem.

Jaký vývoj prodělala židovská mystika od 1. stol. př. o. l. až do současnosti? Jaké myšlenky se z teoretické roviny přelily do té praktické? A kde leží hranice mezi mystikou a magií? Tyto otázky stojí v jádru první části bakalářské práce, v níž se snažím postihnout to nejdůležitější, co máme o daném tématu dochováno, přičemž předkládám nejen holá fakta, ale i možné interpretace tak, jak je popsali vybraní badatelé na poli židovské mystiky od Gershoma Scholema (který přinesl židovskou mystiku na akademickou půdu) a Mošeho Idela (který v mnohém rozvedl a aktualizoval Scholemova zjištění a závěry) přes Vladimíra Sadka (významného českého badatele v tomto oboru) až po Juvala Harariho (jednoho ze současných odborníků na židovskou magii a praktickou kabalou) a mnohé další.

Cesta židovské mystiky, praktické kabaly a magie mapovaná v první části práce je branou k části druhé, jež se věnuje přímo ochranným letům rabínů a kabalistů nad Izraelem, které se odehrály v letech 1942, 2009 a 2020. První z nich byl na ochranu tehdy ještě území Britského mandátu Palestina (dnešního Izraele), tehdy se rabíni a kabalisté vydali vykonat ochranný rituál na obranu země před nacistickými vojsky stojícími u bran Alexandrie. V roce 2009 a 2020 se rabíni, kabalisté a „svatí muži“ vydali na ochranný let proti virovým respiračním onemocněním: nejprve proti viru H1N1 (lidově známému jako „prasečí chřipka“), posléze proti pandemii covid-19 (která na několik let zasáhla a ovlivnila celý svět).

Účelem této práce není hodnotit skutečnou či domnělou úspěšnost ochranných letů, takové hodnocení by již překračovalo hranice akademické práce a bylo by pro něj nejspíše potřeba zcela jiné kvalifikace. Věnovat se budu především analýze daných letů a prostředkům a postupům, s nimiž rabíni a kabalisté v rámci svých rituálů na obranu Izraele pracovali.

Jaké modlitby a rituální předměty kabalisté a rabíni využívali? Proč se rozhodli dopravovat se letadly a vrtulníkem? Jakou roli hraje ve všech třech ochranných letech *siṭr 'a aḥr 'a*? A jak to vše souvisí s dějinami židovství? To jsou hlavní otázky, na které budu hledat

odpovědi ve druhé části své práce, jejímž cílem je zmapovat a zanalyzovat jednotlivé ochranné lety a jejich zasazením do kontextu židovské mystiky a praktické kabaly poukázat na stálou životnost těchto proudů judaismu v současném Izraeli.

1 Židovská mystika, magie a praktická kabala

První kapitola této práce má sloužit jako vstup do probíraného tématu. Představím nejen badatelské zdroje, z nichž budu v textu primárně vycházet, ale i téma židovské mystiky jako takové, konkrétně se budu věnovat vztahu židovské mystiky, magie a praktické kabaly, jejich rozdílům a vzájemným paralelám. Toto základní rozlišení bude hrát důležitou roli v nadcházejících kapitolách, a především v případě ochranných letů nad Izraelem.

1.1 Židovská mystika jako vědecká disciplína a její význační představitelé

Židovská mystika, jedna z neopomenutelných součástí židovské historie, dodnes fascinuje mnohé laiky i akademiky. Badatelské poznání o jejích dějinách, myšlenkách a osobnostech se začalo rozvíjet s úderem 19. století, a to v rámci *Wissenschaft des Judentums*. Enormní podíl má na tomto pohybu v akademické obci Gershom Scholem, který ustanovil židovskou mystiku jako vědeckou disciplínu. Je autorem řady spisů na dané téma, z nichž nelze nezmínit knihu přednášek, která u nás vyšla pod názvem *Hlavní proudy židovské mystiky*.³ Z ní budu vycházet i ve své práci, nicméně Scholemovy poznatky doplním o zdroje novějšího data, jelikož v době jeho bádání nebyly k dispozici veškeré potřebné údaje a materiály – jeho závěry a tvrzení je v určitých místech třeba korigovat.⁴

Na Scholema navázal a v jistých ohledech jeho dílo zrevidoval další význačný autor tohoto badatelského směru – Moše Idel. Z jeho děl jmenujme především knihu *Kabala: Nové pohledy*.⁵

V průběhu let a desetiletí, kdy se bádání v oblasti židovské mystiky, kabaly a případně i židovské magie rozšiřovalo na řadu světových univerzit, proniklo i na Univerzitu Karlovu, konkrétně na dnešní Husitskou teologickou fakultu a na Filosofickou fakultu, kde se židovskou mystikou intenzivně zabýval Vladimír Sadek,⁶ mimo jiné autor knihy *Židovská mystika*, z níž budu v této práci také čerpat.

---

³ SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy židovské mystiky*. Praha: Argo, Logos, 2017. ISBN 978-80-257-2430-9.

⁴ SADEK, Vladimír. *Židovská mystika*. Praha: Fra, 2003. ISBN: 978-80-86603-91-9. S. 23-26.

⁵ IDEL, Moše. *Kabala: Nové pohledy*. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 978-80-7021-663-8.

⁶ Filosofická Fakulta Masarykovy Univerzity. *Vladimír Sadek*. Online. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/sadek.html>. [citováno 2024-07-07].

Jedním z nejvíce specifických současných badatelů na tomto poli je Yuval Harari z Ben Gurionovy univerzity v Negevu.⁷ Je to právě jeho text *Three Charms for Killing Adolf Hitler*,⁸ publikovaný roku 2017 v časopisu *Aries*, který mě přivedl k tématu ochranných letů nad Izraelem. V něm Harari podrobně rozebírá a analyzuje ochranný let, který se odehrál roku 1942.

Ve své práci rozšiřuji zorné pole a přibírám další dva ochranné lety, které se odehrály v letech 2009 a 2020, přičemž se zaměřuji nejen na jejich zmapování, ale také na interpretaci jejich vzájemných paralel a roli, jakou mají jejich společné jmenovatele v kontextu židovské mystiky, praktické kabaly a magie, s nimiž čtenáře seznamuji v první části práce. Na rozdíl od Harariho tak nemluvím o jedné vybrané události, ale o opakujícím se jevu, který navazuje na předcházející tradici židovské mystiky a ukazuje, jakým směrem se ubírá a stále žije v současném Izraeli.

1.2 Židovská mystika⁹ a kabala očima akademiků

Ale co je vůbec židovská mystika, která stojí ve středu této bakalářské práce? A jak ji nahlíží výše zmínění badatelé?

---

⁷ Yuval Harari je vedoucí programu Folkloristiky na Katedře hebrejské literatury na Ben Gurionově univerzitě v Negevu. Jeho hlavním badatelským zájmem je židovská magie a praktická kabala od starověku až dodnes, a to v kontextu židovské kultury. Je třeba dbát na to, aby nebyl zaměněn s izraelským historikem a profesorem na Katedře historie Hebrejské univerzity v Jeruzalémě Juvaem Noahem Hararim, který se proslavil mezinárodním bestsellerem o historii lidstva: *Sapiens*. (Přestože jsem u historika Juvala Noaha Harariho během svého pobytu v Izraeli studoval a jeho semináře zaměřené na interpretaci dějin ovlivnily moje chápání mnohých dějinných souvislostí, jeho knihy nehrají v mé bakalářské práci roli. Budu v tomto ohledu tedy vycházet jen z textů zmíněného folkloristy Juvala Harariho z Ben Gurionovy univerzity v Negevu.) Více viz: HARARI, Yuval. *Yuval Harari*. Online. Academia.edu. Dostupné z: <https://bgu.academia.edu/YuvalHarari>. [citováno 2024-07-07].

⁸ HARARI, Yuval. *Three Charms for Killing Adolf Hitler*. *Aries*. Brill, roč. 2017, č. 17(2), s. 171-214. ISSN 1567-9896.

⁹ Nutno hned v úvodu podotknout, že s pojmem „židovská mystika“ se pojí problematičnost, na níž ve své knize *Mystifying Kabbalah* upozorňuje přední izraelský akademik Boaz Huss, který zdůrazňuje, že označení „židovská mystika“ se poprvé objevilo až v devatenáctém století a od té doby postupně převládlo jako dominantní a obecně používaný pojem, jenž může být mnohdy zavádějící, a vytvářet tak mylnou představu univerzálního náboženského prožitku. Vzhledem k tématu této práce a s ohledem na Hussovu tezi je třeba hned v úvodu deklarovat, že pojem „židovská mystika“ budu – nad rámec většinového pojetí v diskurzu současné judaistiky – myslet židovskou esoterní tradici či způsob myšlení a přistupování ke světu v nejrůznějších proměnách a podobách, jež ani zdaleka nelze chápat jako univerzální či jednotné. Více viz: HUSS, Boaz.

Scholem vidí kabalou (a židovskou mystiku obecně) jako vitální součást judaismu a hodnotí ji částečně na základě tzv. národního židovského přístupu (tedy jako nástroj a posilu v přežití Židů). Idel ji vnímá jako živoucí organismus, jehož myšlenkový systém může badatelský přístup obsáhnout jen zčásti. Podle Vladimíra Sadka je mystika jedním ze čtyř bodů, jimiž židovství přispělo do fondu světového náboženství a kulturního vývoje, v němž se spojuje biblická a pobiblická židovská tradice s novoplatonismem a židovskou gnózí. Kabalou, jak se židovská mystika označuje od středověku, definuje jako „nábožensko-mystickou esoterní tradici přijímanou z pokolení na pokolení“¹⁰ a nachází v ní řadu magických prvků, o nichž bude v souvislosti s jednotlivými proudy židovské mystiky ještě řeč.¹¹ Harari mluví o židovské mystice jako o „esoterickém vědění.“¹²

1.3 Dva proudy židovské mystiky: teoretická a praktická

Všichni zmiňovaní autoři se shodují na rozdělení kabaly na dvě části. Idel v této souvislosti mluví (v návaznosti na Scholema) o (1) kabale teosofické¹³ či teurgické a (2) extatické (někdy, například v případě Avrahama Abulafiji, až prorocké); Sadek a Harari se shodují na termínech teoretická a praktická kabala.

Idel uvádí, že se již od samotného počátku musí počítat se zmíněnými dvěma proudy. Teosofická mystika (kterou označuje za dominantní projev židovské mystiky) v Idelově interpretaci usiluje o ovlivňování Boha prostřednictvím intenzivní modlitby, plnění náboženských příkazů a naplňování Božího zákona. Extatická kabala se podle něj snaží

Mystifying Kabbalah: Academic Scholarship, National Theology, and New Age Spirituality. Oxford: Oxford University Press, 2020. ISBN 978-0190086961. Hussův postoj však není vnímán nekriticky, v protikladu k jeho názorům stojí například rabín a profesor moderních židovských studií na Harvard Divinity School – Šaul Magid. Více viz: MAGID, Shaul; HUSS, Boaz. *Is Kabbalah Mysticism? Continuing The Debate.* Online. Zeek. Dostupné z: <https://www.scribd.com/document/23741003/Shaul-Magid-and-Boaz-Huss-Is-Kabbalah-Mysticism-Continuing-the-Debate>. [citováno 2024-12-11].

¹⁰ SADEK, Vladimír. *Židovská mystika...* S. 10.

¹¹ Ibid. S. 9-28.

¹² HARARI, Yuval. *Three Charms...* S. 173.

¹³ „Teosofie vidí duchovní a tělesné jako dva aspekty téhož, proto i božství a svět vidí ve vzájemně dynamické jednotě, svět chápe jako tělesné rozvinutí božské skutečnosti, jehož poznávání pak zpětně vede k poznání Boha.“ Citováno z: ŠPELDA, Daniel. *Divadlo věčné Moudrosti a teosofická alchymie Heinricha Khunratha. Pro-Fil – An Internet Journal of Philosophy.* Masarykova univerzita, roč. 2017, č. 18(2), s. 44-48. E-ISSN 1212-9097. S. 45.

o spojení mystikovy duše s Bohem (v tomto kontextu mluvíme o termínu, s nímž pracoval ve své knize už Scholem – *dvequt*).¹⁴

Juval Harari, který – jak již bylo zmíněno – operuje s termíny teoretická a praktická kabala, tvrdí, že zatímco teoretická mystika se zabývá studiem a myšlenkami, praktická kabala je performativní praktikou a „jejím účelem je jednat ve světě. Zatímco teoretická kabala přinesla pojmový obrat a skutečnou inovaci v židovském myšlení o Bohu a světě, praktická kabala zůstala v zásadě nezměněná a navázala na před-kabalistickou tradici židovské magie.“¹⁵ Podle Sadka praktická kabala, „založená na slovní magii, je vlastně souhrnem magických praktik od talmudické doby až po práh moderního věku.“¹⁶

1.4 Praktická kabala a židovská magie

Jak důležitou roli hrála praktická kabala v dějinách židovské mystiky? Jak se projevovala? A jak blízko k sobě má židovská mystika s židovskou magií?

Harari navrhuje v případě praktické kabaly rozlišovat mezi dvěma typy: (1) ve striktně vzatém slova smyslu je pro něj praktická kabala „magie s jasně rozpoznatelným vlivem kabalistické terminologie, pojmů, symboliky a ikonografie.“¹⁷ Uvádí, že přestože důkazy o takovém typu kabaly existují, je jich překvapivě poskrovnu. (2) V širším slova smyslu za praktickou kabalou považuje spisy, které tvrdí, že jejich vzhled do problematiky vychází právě z kabalistického učení (respektive teoretické kabaly), i když důkazy o takové inspiraci v textech po probádání s určitostí nenalezneme.¹⁸

Pro tuto práci bude hrát hlavní roli praktická kabala v užším slova smyslu. Co vše zahrnuje? Je to především *qabalat ha-šemot* („kabala jmen“), která souvisí s variacemi Božího jména a rozvíjí se již od dob *hejchalotické* literatury a následně v rámci *hasidej aškenaz*, hnutí kolem Jichaja Lurj'i (především u Chajima Vitala) a mezi dalšími skupinami zabývajícími se židovskou mystikou.

Přestože mělo vzývání Božích jmen výrazný a nezpochybnitelný vliv na vývoj a utváření kabaly, není samo. Dále se jedná o *Ilanot*, tedy artefakty sloužící k jazykovému

---

¹⁴ SADEK, Vladimír. *Židovská mystika...* S. 23-28.

¹⁵ HARARI, Yuval. *Three Charms...* S. 173.

¹⁶ SADEK, Vladimír. *Židovská mystika...* S. 12.

¹⁷ HARARI, Yuval. “Practical Kabbalah” and the Jewish Tradition of Magic. *Aries*. Brill, roč. 2019, č. 19, s. 38-82. ISSN 1567-9896. S. 57.

¹⁸ Ibid.

a vizuálnímu vyjádření kosmologie – zjednodušeně bychom je mohli označit za jakousi „mapu božství“ a „nadsvětelné kosmologie“.

Zmiňme také význam soustředěné modlitby a v neposlední řadě i exorcismus: doklady o něm se nám dochovaly díky návodům na vyhánění démonů a dalších zlých duchů. V souvislosti s exorcismem mluví Harari o termínu, který se objevuje i v názvu mé práce, mnohem podstatněji však v textech kabalistů – jedná se o sousloví v babylonské aramejštině: *siṭr'a aḥr'a* (סִטְרָא אַחְרָא), které v doslovném překladu znamená „odvrácená strana“, v kabalistickém smyslu se jedná o satanskou či démonskou stranu, takovou, která je „původcem a hybnou silou zlých duchů a jejich zlovolného působení ve světě.“¹⁹ Tím se exorcismus dostává na hranu magie, ostatně ta – jak již bylo zmíněno – nikdy nestála mimo kabalou, ale vždy v ní byla alespoň okrajově obsažena a s ní propojena, jak ostatně uvidíme za chvíli.

1.5 Židovská magie

Magické myšlení a praktiky se prolínají jak do teoretické (především ve formě přemýšlení o *sefirot*), tak do praktické kabaly (ať už v užším nebo širším slova smyslu). Co přesně židovská magie znamená z etického a emického hlediska? A rozvíjela se i mimo pole kabaly?

Moše Idel vidí magii jako „systém praktik a přesvědčení, který předpokládá možnost dosáhnout materiálních zisků pomocí technik, jež nelze vysvětlit experimentálně.“²⁰ S touto definicí jakožto etickým pojmem²¹ budu v tomto textu dále pracovat.

Jak se na magii dívá ve srovnání s vědeckou obcí samotné židovství? Čarodějnictví (a v důsledku jakékoliv magické jednání) je v Tóře, Mišně i Talmudu přísně zakázáno. Proti astrální magii či psaní amuletů vystupovala i jedna z nejvlivnějších osobností židovské víry

---

¹⁹ Ibid. S. 71.

²⁰ IDEL, Moshe. On Judaism, Jewish Mysticism and Magic. In: KIPPENBERG, Hans G. (ed.); SCHAFER, Peter (ed.). *Envisioning Magic*. Leiden: Brill, 1997, s. 195-214. ISBN 978-90-04-37897-1. S. 195.

²¹ Etickým pohledem je myšleno vědecké zkoumání bez předsudků, hodnotových soudů a zkreslení, které stojí v protikladu k emickému pohledu – seburčení či sebeoznačení, které je odvozeno z hodnotového a názorového přesvědčení jedince či skupiny. Více o emických a etických perspektivách v religionistice viz: MOSTOWLANSKY, T.; ROTA, A. A Matter of Perspective?: Disentangling the Emic–Etic Debate in the Scientific Study of Religion's. *Method & Theory in the Study of Religion*. Brill, roč. 2016, č. 28(4-5), s. 317-336. ISSN 0943-3058.

a autor *Průvodce zbloudilých* – Maimonides. V jeho stopách šli i další halachisté,²² kteří zakazovali praxi praktické kabaly. Nicméně, jak píše Harari: V touze po získání síly, případně moci, někteří Židé dodnes uskutečňují specifické rituály, které jsou západnímu myšlení natolik vzdálené, že jsou automaticky považovány za magii. „Jichaq Baer upozornil na teurgický aspekt obětí ve starověkém judaismu. Itamar Gruenwald učil, že ‚slova používaná při modlitbě se v zásadě neliší od těch, která se využívají v rámci magie‘, a ‚náboženský rituál – zejména ten, který je doprovázen zvláštními slovy a formulemi, má ze své podstaty magickou povahu.‘“²³

Nutno říct, že to samé, co vědec (ze svého etického postoje) označuje za magické, emický pohled (sebeoznačení skupiny) vidí jinak. Místo termínu *kšafim* („čarodějnictví“) se tak „používají svatá jména a přídomky; píšou se amulety a používají *sgulot* a *refu'ot* (legitimní kouzla a prostředky) za účelem ochrany a posílení; radí se s pány dobrého jména (*ba'alej šem tov*) a hledají pomoc prostřednictvím zázračné moci svatých rabínů a chasidských *cadiqim*.“²⁴

Podrobněji se magickým představám a praktikám před-kabalistické doby (tedy miskám, amuletům, vzývání Božích jmen apod.), jejichž analýza není účelem této práce, věnuje Juval Harari v knize *Jewish Magic: Before the Rise of Kabbalah*. V ní se lze podrobněji seznámit se *sgulot* (v tomto případě lze překládat jako „kouzla“), *qme'ot* („amulety“) či *refu'ot* („léčitelstvím“), které se využívaly v rané fázi židovské mystiky.²⁵

Přestože budou v našem tématu hrát roli i magické aspekty židovství, stěžejní pro pochopení ochranných letů nad Izraelem je tradice židovské mystiky, praktické kabaly a jejich případné propojení s magií. A právě na to se zaměřím v následující kapitole.

---

²² „*Halacha*, právní stránka judaismu (v protikladu k *agadě*, což je označení pro neprávní látku, zejména rabínské literatury), zahrnuje osobní, společenské, národní i mezinárodní vztahy a všechny ostatní praktiky a nařízení judaismu. Citováno z: BERENBAUM, Michael (ed.); SKOLNIK, Fred (ed.). *Encyclopedia Judaica*. New York, Jerusalem: Macmillan, Keter Publishing House, 2007. Vol. 8. S. 251.

²³ HARARI, Yuval. „Practical Kabbalah“... S. 39.

²⁴ Ibid. S. 40.

²⁵ HARARI, Yuval. *Jewish Magic: Before the Rise of Kabbalah*. Detroit: Wayne State University Press, 2017. ISBN 0-978-8143-3630-4.

2 Hlavní proudy židovské mystiky

Jak se vyvíjela židovská mystika? Jaké jsou její hlavní proudy? A v jakých podobách a proměnách se v rámci nich objevovala židovská magie?

Na následujících stránkách představím přehled hlavních proudů židovské mystiky od *hejchalotické* literatury až po východoevropský chasidismus. Upozorním na magické aspekty, které se v jednotlivých proudech židovské mystiky objevovaly, a poukážu na možné interpretace vybraných mysticko-magických myšlenek a praktik židovských mystiků a kabalistů.

2.1 Nejstarší proud židovské mystiky, *hejchalotická* literatura

Počátky židovské mystiky sahají již k samotné Bibli, kde se vyskytují mystické pasáže knih proroků Izajáše, Daniela a Ezechiela.²⁶ Naši výpravu po hlavních proudech židovské mystiky nicméně začneme o něco později – u *hejchalotické* literatury.²⁷ Je to proud židovské mystiky nejen nejstarší, ale také nejdelší, datujeme jej totiž do období od 1. stol. př. o. l. až do 10. stol. o. l. Texty, z nichž můžeme čerpat znalosti o prvních židovských mysticích, vznikaly v rozmezí od 3. do 9. stol. o. l. na území dnešního Izraele.²⁸ Dochovaly se nám dva směry *hejchalotické* literatury: *ma'ase merkava* („dílo vozu“) a *ma'ase be-r'ešit* („dílo stvoření“). Ty jsou odvozeny z biblických textů: v případě *ma'ase be-r'ešit* je to první kapitola první biblické knihy (*Be-r'ešit*) pojednávající o stvoření světa; v případě *ma'ase merkava* první kapitola knihy proroka Ezechiele (o vidině Božího trůnu) a vize proroka Izajáše, ale také apokryfní texty v čele s *Knihou Henochovou*,²⁹ která je nejstarším pobiblickým písemným dokladem popisu Božího trůnu.³⁰

---

²⁶ BÖNISCHOVÁ, Helena. *Ma'ase merkava: starověká židovská mystika*. Praha: P3K, 2012. ISBN 978-80-87186-74-9. S. 14.

²⁷ *Hejchal* znamená v hebrejštině „palác“, tyto paláce (nejčastěji sedm) podle mystiky *merkavy* tvoří nebesa, jimiž se vystupuje k Božímu trůnu.

²⁸ SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 15-83.

²⁹ *Knihy Henochovy* je jedním z rukopisů nalezených v rámci rozsáhlého objevu tzv. svitků od Mrtvého moře v polovině 20. století. Tento spis se věnuje postavě Henocha zmíněného v 5. kapitole knihy *Be-r'ešit*, kde se ve 24. verši píše: „I chodil Henoch s Bohem. A nebylo ho, neboť ho Bůh vzal.“ Dle tradice *hejchalotické* literatury se jedná o první výstup člověka k nebesům, kde se Henoch proměnil v anděla Meṭatrona s lidskými koleny, který sedí po boku Boha, a vidí jej zde *jordej merkava* („ti, kteří sestupují k *merkavě*“) při svých výstupech.

³⁰ SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 86-88.

Zatímco se tedy *ma'ase be-r'ešit* zabývá úvahami o vzniku světa, pořadím, v němž Bůh stvořil jeho jednotlivé části, a vztahy, které mezi sebou mají,³¹ *ma'ase merkava* obsahuje popisy extatického výstupu k Božimu trůnu jednotlivými paláci (*hejchalot*) a deskripci částí a rozměrů Božího těla (*Ši'ur Koma*) i návody k tomu, jak docílit sestupu anděla (*Šar Tora*), který člověku umožní naučit se nazpaměť Tóru.³²

Kdo byl autorem těchto textů? To s jistotou jen stěží určit, názory mezi vědci se výrazně liší, nicméně česká výzkumnice Helena Bönischová se staví do resistance vůči svému zahraničnímu kolegovi Davidu Halperinovi (ten zastává názor, že se jednalo o nevzdělané rebelující vrstvy) a tvrdí, že muselo (i s ohledem na odkazy na Bibli a další texty) jít o esoterickou elitu v rámci tehdejší rabínské komunity na území dnešního Izraele.

Podobně jako nepanuje shoda na autorství textů, neshodnou se badatelé ani na jejich účelu, a to především v případě *ma'ase merkava*. Vizi Boha hodnotí mnozí badatelé jako finální cíl mystického výstupu *jordej mekrava*, jiní tvrdí, že se jednalo o pouhou stezku k odhalení hlubšího tajemství (tomu by ostatně odpovídaly zmíněné texty *Šar Tora*). Jak shrnuje Bönischová závěry svých kolegů zabývajících se *hejchalotickou* literaturou: Naomi Janowitz předpokládá, že by se mohlo jednat o snahu zajistit si účast na posmrtném životě a David Halperin tvrdí, že se jednalo o snahu získat oprávnění k magickým úkonům. Ostatně podle Halperina bylo smyslem výstupů mimo jiné dodat váhu magii a s její pomocí ovlivňovat dění na zemi.³³

O magických aspektech *hejchalotické* literatury píše i Scholem: Zmiňuje hojnost magických prvků v jednotlivých textech (pečeti, tajná jména), k čemuž konkrétně uvádí: „V této souvislosti je dobré mít na paměti, že hlavní zvláštnost této formy mystiky, její důraz na Boží moc a velkolepost, dává prostor transformaci mystiky na magii, kde ‚mistr tajných jmen‘ sám přebírá moc a uplatňuje ji způsobem, jenž je popsán při různých magických a teurgických procedurách, kterých je v textu spousta.“³⁴ Magické prvky v literatuře *hejchalot* vidí i současný badatel Yuval Harari.³⁵ Koneckonců v *hejchalotické* literatuře najdeme základy přemýšlení o *sefirot* nebo významu dvaadvaceti písmen hebrejské abecedy, které v následném vývoji především teosofické a teurgické mystiky a praktické kabaly hrají klíčovou roli.

---

³¹ BÖNISCHOVÁ, Helena. *Ma'ase merkava...* S. 14.

³² SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 83.

³³ BÖNISCHOVÁ, Helena. *Ma'ase merkava...* S. 15-22.

³⁴ SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 106.

³⁵ HARARI, Yuval. „Practical Kabbalah“... S. 44.

Můžeme konstatovat, že tato vývojová etapa židovské mystiky, ovlivněná soudobou gnózí, řeckou filozofií i nežidovskými náboženstvími a eklektickými směry,³⁶ odstartovala prolnutí mystiky a magie, které se později šířilo přes *hasidej aškenaz*, Chajima Vitala (žáka Jichaja Lurj'i) a mnohé další až k současným židovským mystikům.

2.1.1 Sefer Jecira

Sefer Jecira („*Knih*a stvoření“) – starý kosmologický a kosmogonický spis – je spřízněná s *hejchalotickou* literaturou, konkrétně s *ma'ase be-r'ešit*, řadu prvků má s tímto proudem židovské mystiky společných, nicméně obsahuje i mnoho dalších aspektů.

Knih

a pojednává „ve zhuštěné formě vznik a výstavbu světa. Svět podle ní vznikl prostřednictvím ‚32 cest moudrosti‘, deseti základních číslovek, které zároveň označují čtyři elementy a šest směrů v prostoru, a 22 písmen hebrejské abecedy. Písmena se dělí do tří skupin: tři ‚matky‘ (*alef, mem, šin*), sedm písmen, která se vyslovují dvěma způsoby, a dvanáct zbývajících písmen. Každá ze skupin písmen se vykládá kosmologicky i ve vztahu ke člověku. Vše jsoucí existuje jen díky kombinacím těchto písmen,³⁷ konkrétně díky dvoupísmenným kombinacím hebrejských liter, jež jsou chápány jako potenciální láka stvoření.³⁸

Zjednodušeně řečeno je *Sefer Jecira* knihou, která se snaží „o teoretické zpracování problémů kosmologie a kosmogonie.“³⁹ Zahrnuje „výslovnou kosmologii spočívající na předpokladu, že kombinace písmen je technikou, kterou byl stvořen svět, i samotnou matérií tohoto stvoření.“⁴⁰

K tomu náleží i další prvky, konkrétně *sefirot*, „sféry Božího duchovního světa, jejich prostřednictvím se Bůh projevuje a vytváří svět,⁴¹ které se později stanou základním

---

³⁶ BÖNISCHOVÁ, Helena. *Ma'ase merkava...* S. 15-22.

³⁷ STEMBERGER, Günter. *Úvod do judaistiky*. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7021-988-1. S. 154-155.

³⁸ IDEL, Moše. *Golem: Židovské magické a mystické tradice o umělém člověku*. Praha: Vyšehrad, 2007. ISBN 978-80-7021-664-4. S. 37.

³⁹ SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 130.

⁴⁰ IDEL, Moše. *Golem...* S. 36.

⁴¹ SADEK, Vladimír. *Židovská mystika...* S. 49.

pojmem kabaly, stejně jako se *Sefer Jecira* stane nejzásadnějším dílem, jež ovlivní další úvahy o vytváření *golema*.⁴²

V neposlední řadě *Sefer Jecira* ukázala, že „souvislost písmen s nebeskými entitami dává stvoření světa (prostřednictvím techniky spojování písmen) astrologický rozměr.“⁴³ Právě kombinace a recitace Božích jmen se stane stěžejní pro vývoj nejen židovské mystiky, ale i praktické kabaly. A je to právě mystika písmen (jejich spojování a skládání) jdoucí ruku v ruce s důrazem na extatiku, která ukazuje na vychýlení se od myšlení a jednání mystického k tomu magickému, tedy k technice, která se snaží ovlivňovat svět, popřípadě božské a další entity.

2.2 Ĥasidej aškenaz

První systematickou a detailně popsanou techniku pro kombinaci Božích jmen nalezneme ve spise Ele'azara ben Jehudy z Wormsu a některých dalších mystiků z proudu *ħasidej aškenaz* („zbožných z Německa“). Zde můžeme sledovat návaznost *ħasidej aškenaz* na *hejchalotickou* literaturu a *Sefer Jecira*, a to nejen v souvislosti s kombinacemi jmen a písmen, ale také v rozvinutí *golemovské* tradice, která – jak vzápětí uvidíme – je u tohoto proudu židovské mystiky velmi živá a vitální.

Ele'azar pracuje s mystickými jmény, která se objevují už v *hejchalotické* literatuře. Přestože ve svých spisech píše pouze o kosmologické a teologické úrovni kombinací písmen, Moše Idel dokazuje, že musel autor počítat s vyslovováním jmen, a tedy v důsledku kombinace jednotlivých liter pojímat jako mystickou (příp. esoterickou) techniku. „Tento závěr podporuje i Ele'azarův popis stvoření *golema*, ve kterém píše, že je nutno pronést nad každým jeho údem všechna písmena abecedy, vždy ve spojení s jedním písmenem Tetragramu, a vokalizovaná podle výše uvedených šesti samohlásek.“⁴⁴

Jaké další myšlenky přinesli *ħasidej aškenaz* do středověkého Německa období 12. až 14. století? Jejich hlavním rysem bylo především nové středověké pojetí člověka – *ħasida*. Jednalo se o náboženský ideál, „který překračoval všechny hodnoty odvozené ze sféry intelektuální; realizace takového ideálu byla považována za daleko kýženější než jakýkoliv

---

⁴² „*Golem*, tvor, zejména lidská bytost, uměle vytvořená na základě magického jednání, prostřednictvím svatých jmen.“ Citováno z: BERENBAUM, Michael (ed.); SKOLNIK, Fred (ed.). *Encyclopedia Judaica*... Vol. 7. S. 735.

⁴³ IDEL, Moše. *Golem*... S. 46.

⁴⁴ IDEL, Moše. *Kabala*... S. 133.

intelektuální výkon.“⁴⁵ Vyznávali také mystické principy *hasidut*, které „vedou člověka k vrcholu pravé bázně a lásky Boží.“⁴⁶ Zabývali se mystickou spekulací, mystikou modlitby a také *kawanot*,⁴⁷ které budou v souvislosti s ochrannými lety hrát ještě důležitou roli. Objevuje se zde také kazuistika kajících skutků nebo rituál pokání. Z hlediska myšlenkového ukotvení mluvíme o panteistické tendenci, příklonu k mystice Boží imanence a vlivu filosofie Sa'adji Ga'ona blízké novoplatonismu (*hasidej aškenaz* znali např. jeho spis *Sefer Emunot we-De'ot*).

V tomto proudu židovské mystiky nicméně podle Scholema nacházíme i nejrůznější okultní učení, které mísí helénistický okultismus, starou židovskou mystiku (práce s vyslovováním Božích a andělských jmen po vzoru mystiky *merkavy*) a dávnou germánskou víru v démony a čarodějnice. V neposlední řadě jsou to také už od starověku existující (a výše zmíněné) myšlenky o stvoření *golema*, které Ele'azar z Wormsu rozvádí v souvislosti s kombinacemi Božích jmen a jež podle Scholema vedou ke stavu extáze a nesou se tedy v duchu praktické kabaly, jež se nedlouho nato dočkala své zlaté éry.⁴⁸

2.3 Počátky kabaly

Téměř současně s německým chasidismem vchází na scénu další významný proud židovské mystiky: kabala.⁴⁹ Její počátky leží na přelomu 12. a 13. století v jižní Francii a ve Španělsku, přičemž mezi nejvýznamnější představitele počátků kabaly patří Avraham ben Jichaq (předseda *av bejt-din* a představený francouzské akademie v Narbonne), jeho zeť Avraham ben David z Posquières, jeho kolega Ja'aqov Nazir a Izák Slepý (syn Avrahama ben Davida).⁵⁰

Právě Izák Slepý je ústřední postavou počátků kabaly. Náležel ke skupině mystiků, kteří žili v přísné askezi a nazývali se *prušim* neboli „oddělení“. Mimo to rozpracoval koncepty *kawany* a *dvequtu*. Z tohoto období máme také jeden významný spis, který nám uchovává myšlenky prvních kabalistů.

---

⁴⁵ SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 153.

⁴⁶ Ibid. S. 158.

⁴⁷ *Kawana*, doslova „záměr“, je „mystické rozjímání nad slovy modlitby v okamžiku jejich recitace. Jinak řečeno, *kawana* je něco, co lze realizovat teprve v samotném aktu modlitby.“ Citováno z: SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 165.

⁴⁸ Ibid. S. 132-186.

⁴⁹ STEMBERGER, Günter. *Úvod do judaistiky...* S. 158.

⁵⁰ SCHOLEM, Gershom. *Počátky kabaly*. Praha: Malvern, 2009. ISBN 978-80-86702-52-0. S. 17-31.

2.3.1 Sefer ha-Bahir⁵¹

Sefer ha-Bahir („*Kniha Jasu*“) je nejstarší literární dokument o kabale,⁵² který vznikl koncem 12. století v jižní Francii. Kniha je psána formou *midraše*, předmětem spekulací jsou zde vybrané biblické pasáže a *agady*, objevují se tu fragmenty věnující se tématům rituální symboliky nebo mystických modliteb.⁵³

V *Sefer ha-Bahir*, stejně jako v dalších raných dílech židovské mystiky, hraje důležitou roli mystika Božích jmen a mystická symbolika písmen. Víra, že má abeceda mystický význam, vychází z představy, že 22 písmen abecedy je duchovními esencemi, které vznikly jako emanace od Boha. Již Talmud uvádí, že Bůh stvořil nebe a zemi pomocí abecedy, a myšlenka, že 22 písmen, chápaných jako duchovní stavy, bylo základem stvoření, se opakuje v celé mystické literatuře – jak v *Sefer Jecira* nebo *Sefer ha-Zohar*, tak v dalších mystických spisech.

Podstatnou součástí knihy jsou také úvahy o *sefirot* (v tomto ohledu navazuje na *Sefer Jecira*, ale také na Ele'azara ben Jehudu z Wormsu, který o nich mluvil jako o *hawajot*, tedy „esencích“), jež jsou zde pojímány jako projevy různých vlastností (*midot*), jejichž základem je duchovní světlo od Boha. Deset *sefirot* tvoří duchovní strom, prostřednictvím něhož proudí Boží síla zachovávající existenci světa.⁵⁴

2.3.2 Sefer ha-Zohar

Ve španělské Kastilii vznikalo v podobné době jako *Sefer ha-Bahir* ještě významnější a vlivnější kabalistické dílo: *Sefer ha-Zohar* („*Kniha Záře*“). Tento jediný kanonický post-talmudický spis můžeme datovat do 13. století. O autorství se v badatelských kruzích dlouho vedly diskuze, v současné době nicméně panuje shoda na faktu, že posledním

---

⁵¹ Název knihy je odkazem na 21. verš 37. kapitoly biblické knihy Job (který je v úvodu knihy interpretován): „Nelze se dívat do světla blesků tehdy, když září v mracích; až se přežene vítr, pročistí je.“ Ono „světlo blesků“ v ekumenickém překladu zní v originále „*or bahir*“ a lze jej přeložit také jako „jasné světlo“. Více viz: BERENBAUM, Michael (ed.); SKOLNIK, Fred (ed.). *Encyclopedia Judaica*.... Vol. 3. S. 62-63.

⁵² „Termín ‚kabala‘ se zde nezmiňuje jako řádné označení pro esoterní tradici, i když zde nalezneme dvě podstatná užití kořenu slova v jiných formách.“ Citováno z: BERENBAUM, Michael (ed.); SKOLNIK, Fred (ed.). *Encyclopedia Judaica*... Vol. 3. S. 63.

⁵³ SCHOLEM, Gershom. *Počátky kabaly*... S. 38.

⁵⁴ SADEK, Vladimír. *Židovská mystika*... S. 56-57.

redaktorem a vydavatelem knihy je Moše z Leonu. Původně byl za autora považován rabi Šim'on bar Joh'aj (2. stol. o. l.), který je hlavní postavou tohoto mystického *midraše* a který zde spolu se svými žáky diskutuje o mystických tajemstvích, putuje nebesy a popisuje *hejchalot*, mystiku modlitby a předkládá mystické výklady náboženských příkazů.⁵⁵

V centru *Sefer ha-Zohar* stojí *sefirot/parcuřim*, ty měly „přinejmenším od konce 12. století označovat manifestace, jež představují součást božské stavby nebo se přímo vztahují k božské podstatě a slouží jako nádoby nebo nástroje jejího jednání.“⁵⁶ Důležitá je v tomto ohledu hierarchie, uspořádaná antropomorfní struktura a vzájemné vztahy mezi jednotlivými božskými silami a emanacemi, které tvoří neporušenou realitu mystické zkušenosti.

„Mystik věří v reálnou existenci sféry božského Bytí, kde lze hovořit například o ‚paži Boží‘. Každá sféra tohoto druhu tvoří jednu ze *sefirot*.“⁵⁷ Těchto *sefirot* je celkem deset, tedy deset základních atributů Boha, ty jsou v kabalistickém stromu řazeny (od nejvyšší) následovně: 1. *Keter 'eljon* („svrchovaná koruna“ Boží), *Hochma* („moudrost“), *Bina* (Boží „inteligence“), *Ḥesed* („láska/milost“ Boží), *Gvura/Din* („moc“ Boží), *Raḥamim* („soucit“ Boží), *Necaḥ* („věčné trvání“ Boží), *Hod* („majestát“ Boží), *Jesod* („základ/opodstatnění“), *Malchut* („království“ Boží). Tyto *sefirot* (mystické kvality božství) jsou v kabale zobrazovány buď ve formě stromu nebo člověka (*adama qadmona*, tedy prvního člověka), jelikož společně vytváří jeden organismus.

Zohar dále rozlišuje dva světy představující Boha: (1) *Ejn sof* (nekonečný a člověkem nepochopitelný) a (2) svět atributů (ten tvoří zmíněných deset *sefirot*, pomocí nichž se člověk může přiblížit Bohu). *Ejn sof* a svět atributů dávají dohromady jeden celek, jsou jedním organismem.⁵⁸ Právě v těchto světech se má podle teosofické kabaly odehrávat vytoužená kabalistova proměna. *Sefer ha-Zohar* se tedy soustředí na „teorii komplexní struktury božského světa – a rituálně zkušenostní přístup k božskému světu, spojený s ambicí dovést tento svět do stavu harmonie.“⁵⁹

---

⁵⁵ Ibid. S. 58-61.

⁵⁶ IDEL, Moše. *Kabala...* S. 146.

⁵⁷ SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 305.

⁵⁸ Ibid. S. 301-349.

⁵⁹ IDEL, Moše. *Kabala...* S. 17.

Ideálem této harmonie je jednota (*iħud*) mezi ženským (v *Zoharu* se objevuje *Šechina* jakožto feminní aspekt božství) a mužským aspektem.⁶⁰ Soulad mezi nimi reprezentuje dobro zakořeněné ve světě *sefirot*⁶¹ (vytvářející výše zmíněný jednotný organismus).⁶²

Usilování o jednotu je však ohroženo silami zla, odvrácenou, démonskou stranou (*siṭr'a aħr'a*), která se snaží o polapení *Šechiny* a v důsledku o oddělení feminního a maskulinního principu).⁶³ A tak, jak píše Wolfson, „kdo nesjednotí dobro se zlem, umožňuje zlu zůstat autonomní, a tím narušuje jednotu mužského a ženského božství.“⁶⁴

Výše zmíněné aspekty podporují ústřední tezi objevující se u Wolfsona, jenž tvrdí, že *Zohar* není dílo pouze spekulativní nebo teoretické (stojí tak v opozici např. ke Gershomu Scholemovi, který *Zohar* označuje za dílo teosofické), ale spíše představuje čtenáři praktické návody k dosažení extáze vedoucí ke sjednocení s božstvím nebo účasti na něm.⁶⁵ *Zohar* je tak dalším příkladem židovského mystického (či esoterního) textu s prvky magického myšlení a návodů k magickému jednání.

2.4 Avraham Abulafija

Ve stejné době jako kniha *Zohar* se objevuje první výrazná a zároveň nejradiálněji osobnost proudu extatické kabaly – Avraham Abulafija – a jeho extatické a mesianistické dílo (např. *Sefer ha-'Ot* – „*Kniha znamení*“) i učení.⁶⁶

Abulafija se již od mladí zabýval studiem mystické literatury, v jednadvaceti letech pak začal mít mystické vize. Následně cestoval po Španělsku a vykládat své učení, aby posléze (po roce 1274) odjel do Itálie a Řecka. Zde se kolem něho vytvořil kruh následovníků, s nimiž dále šířil své mesiášské ideje. Byly to právě ony, které jej postavily

---

⁶⁰ Podle Jehudy Liebesse hraje v jazyku *Zoharu* významnou roli také sexualita.

⁶¹ Svět *sefirot* je nicméně velmi dynamický, komplexní a těžce podchytitelný, i proto *Zohar* využívá výrazně obrazného a poetického jazyka. Ne nadarmo mluvíme v souvislosti s ním o žánru mystického *midraše*, který vedl po staletí k řadě výkladů a nových interpretací – esoterní výklad (*sod*) *Zoharu* byl měl podle předního badatele v oblasti kabaly Elliota R. Wolfsona vést k otevření mysli a vidění vnitřního světla skrytého okolnímu světu.

⁶² BERENBAUM, Michael (ed.); SKOLNIK, Fred (ed.). *Encyclopedia Judaica*... Vol. 21. S. 647-664.

⁶³ Více viz: WOLFSON, Elliot R. *Luminal Darkness: Imaginal Gleanings from Zoharic Literature*. Londýn: Oneworld Publications, 2006. ISBN 978-1851684755.

⁶⁴ Ibid. S. 40.

⁶⁵ BERENBAUM, Michael (ed.); SKOLNIK, Fred (ed.). *Encyclopedia Judaica*... Vol. 21. S. 647-664.

⁶⁶ SADEK, Vladimír. *Židovská mystika*... S. 57-58.

do ostrého sporu s jiným kabalistou té doby Šlomo ben Adretem, jehož dopisy výrazně poškodily Abulafijovu pověst na Sicílii, kde přebýval až do své smrti na konci třináctého století.⁶⁷

V souvislosti s extatickou kabalou Avrahama Abulafiji mluvíme především o prorocké kabale a kabale jmen. Cílem těchto mystických praktik je extáze vedoucí k přimknutí k Bohu (*dvequt*)⁶⁸ a v ideální případě ke sjednocení s ním (*iħud*). Cílem jeho snah tak nebylo nic menšího než *unio mystica*, tedy mystika sjednocení (spojená s proroctvím⁶⁹).⁷⁰

K dosažení prorocké extáze (a v důsledku tedy pro přiblížení se k Bohu) je podle Abulafiji nutná izolace a praktikování technik buď převzatých nebo jím nově vyvinutých. Hlavní roli u něj hraje kombinace a recitace Božích jmen doprovázená rituálním chováním zahrnujícím dechová cvičení, zpěv, pohyby hlavou, tělem či převlečení do čistého oděvu a další.⁷¹ Koneckonců svět jazyka byl pro Abulafiju nekonečný, plný zázraků a měl představovat základní matici stvoření.⁷²

V řadě nejen praktik, ale i myšlenek Abulafija navazoval na předchozí myslitele, tradici kombinací a vyslovování Božích jmen, aristotelskou či Maimonidovu filosofii.

Zároveň přispěl světu židovské mystiky nejen vlastními idejemi, ale také technikou, kterou nazval *ħochmat ha-ceruf* („nauka o kombinaci písmen“), jejímž úkolem je formou meditace podnítit nový stav vědomí. V praxi tak mísil nauku o kombinaci písmen s řízenou meditací o třech stupních: *miṽṽ'a* („vyslovování“), *michtav* („psaní“) a *maħšav* („myšlení“), kde písmena jsou prvky každého stupně. K tomu mimo jiné využíval *gematrii* (práci s numerickými hodnotami slov), *dilug* („přeskočení“) a *křicu* („skákání“), aby tak docílil otevření nových sfér. Ideálním výsledkem těchto praktik byla pro Abulafiju extáze.⁷³

Poznatky, které máme o této význačné osobnosti extatické kabaly, bychom mohli shrnout následovně: „Abulafija byl radikálním židovským mystikem a entuziastou

---

⁶⁷ IDEL, Moshe. *The Mystical Experience in Abraham Abulafia*. New York: State University of New York Press, 1987. ISBN 978-0887065538. S. 6.

⁶⁸ Ibid. S. 12.

⁶⁹ HOLUBOVÁ, Markéta. Rabi Avraham Abulafia: Nekonečná transformace aneb hledání jasu Hospodinovy tváře. *Theologická revue*. Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy, roč. 2019, č. 90(4), s. 596-520. ISSN 1211-7617. S. 497.

⁷⁰ IDEL, Moše. *Kabala...* S. 93.

⁷¹ IDEL, Moshe. *The Mystical...* S. 12-13.

⁷² HOLUBOVÁ, Markéta. Rabi Avraham... S. 505.

⁷³ SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 199-222.

s rozjitřeným mesiášským sebevědomím, experimentátorem zkoumajícím hranice mysli, představivosti, intelektu, jazyka atd. Ačkoliv odsuzoval magii, jeho myšlení obsahuje některé magické prvky.“⁷⁴

2.5 Safedská kabala: Cordovero a Lurj'a

Přesně dvě století od Abulafijovy smrti (1292) se jeho rodná země rozhodla vyhnat židovské obyvatelstvo ze svého území. 31. března 1492 začalo podepsáním Generálního výnosu o vypovězení Židů z Aragonu a Kastilie běžet Židům čtyřměsíční ultimátum, kdy museli buď přijmout křesťanství, nebo opustit zemi. Pro druhé řešení se údajně rozhodlo mezi 100 000 a 200 000 Židy, kteří uprchli do Portugalska, Navarry a dalších zemí,⁷⁵ včetně *Erec Jisra'el*, kde se později začaly psát dějiny safedské kabaly.

Uprchlí sefardští Židé si vzali mystické učení s sebou. Následkem zmíněného dějinného otřesu, perzekucí a nucených konverzí ke křesťanství prošla kabala nejen výraznou proměnou, ale také se stala hlavním spirituálním proudem judaismu a na přelomu 16. a 17. století byla dokonce dominantnější než židovská filosofie.

Zároveň se kvůli nuceným konverzím ke křesťanství mystici shromažďovali do malých esoterních kruhů a udržovali svou nauku především v tomto shromáždění několika jedinců. Ve stejnou chvíli se kabala těšila lidové popularitě, a to do velké míry i kvůli jejím snahám ukončit nebo alespoň zkrátit exil mimo *Erec Jisra'el*.

Proměnou prošly i ústřední myšlenky kabalistů: vedle eschatologických myšlenek⁷⁶ se kabalisté obraceli také k počátku, věnovali se úvahám o teogonii a kosmogonii. Přestože se zde objevuje více individualistická cesta mystika, nutno podotknout, že tento trend nikterak neubírá na dějinné snaze o vykoupení, respektive nápravu světa a nastolení harmonie (více viz níže).⁷⁷

---

⁷⁴ HOLUBOVÁ, Markéta. Rabi Avraham... S. 516.

⁷⁵ BRENNER, Michael. *Malé dějiny židů*. Praha: Paseka, 2014. ISBN: 978-80-7432-443-7. S. 104.

⁷⁶ Echatalogickým či mileniálním očekáváním není myšlena ani tak apokalyptika, upínání se ke konci světa, jako spíše očekávání dějinného zlomu, změny. Ostatně aktivity a rituály safedských kabalistů směřovaly k nápravě světa (*tiquin 'olam*), a to formou mnohdy silně teosoficko-teurgickou (ta sice v teorii není na rozdíl od čisté magie nucením světa či Boha k jednání, ale přesto se jedná o – obrazně řečeno – rozechvívání strun universa). Jakkoliv jde v základu o zdánlivě ryzí mystiku, nalezneme za ní předivo magického myšlení a představy o propojenosti mikro a makrokosmu či provázanosti *adama qadmona* s člověkem.

⁷⁷ SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 361-369.

V čele těchto změn stály především dvě osobnosti: Moše Cordovero a Jichaq Lurj'a. Oba působili v Safedu, nedaleko hrobu rabiho Šim'ona bar Joḥ'aje.⁷⁸ Oba se zabývali teoriemi *sefirot*, *Ejn sof* a *kelim*. Ovšem zatímco Cordovero vidí Scholem spíše jako systematického myslitele a mystického filosofa než mystika, Lurj'u označuje za praktického kabalistu par excellence.⁷⁹

Mezi Lurj'ovy hlavní myšlenky patřila doktrína *cimcumu* („ústupu“), *švirat ha-kelim* („rozbití nádob“) a *tiqunu* („nápravy“). Pro jeho učení bylo dále charakteristické zavádění nových rituálů⁸⁰ souvisejících s vyjmenovanými doktrínami – např. léčení kosmu skrze náboženskou modlitbu.⁸¹

Podívejme se nyní na jednotlivé Lurj'ovy myšlenky podrobněji. První jmenovanou doktrínou se Lurj'a pokoušel vysvětlit vznik světa z ničeho. Prvním aktem podle něj byl tedy *cimcum* („ústup“) Boha, vkročení do sebe, který umožnil vznik světa. Po smrštění Boha následoval akt druhý, kterým je emanace či manifestace Boží.⁸²

Vzápětí po *cimcumu* přichází *švirat ha-kelim* („rozbití nádob“), které počíná u prvotního člověka (*adama qadmona*), jenž je „první konfigurací božského světla, které vyzařuje z esence *Ejn sof* do prvotního prostoru *cimcumu*, a to nikoli ze všech stran, ale jen v jednom směru, tak jako paprsek. Zde se proto nalézají ona první a nejvyšší forma, v níž se božství začíná projevovat poté, co se odehrál akt *cimcum*. Z jeho očí, úst a nosu vybuchují světla *sefirot*.“⁸³ Tyto *sefirot* následně vytvářejí atomizované body, a vzniká tak 'olam ha-tohu („svět chaosu“). Proto jsou emanovány *kelim* („nádoby“), do nichž se má izolovat ono světlo, ovšem namísto toho dochází kvůli obsaženým reziduím zla⁸⁴ ve světle k rozbití nádob

---

⁷⁸ SADEK, Vladimír. *Židovská mystika...* S. 61-66.

⁷⁹ SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 361-369.

⁸⁰ Barry Stephenson představuje ve své knize *Stručný úvod do teorie rituálu* tři možné způsoby, jak definovat rituál. Z nich jsou pro účely pojetí rituálu v tomto textu podstatné především dvě z jeho definic: (1) Rituál jako lidské jednání s jedinečnými rysy, které se řídí konkrétně stanovenými pravidly. (2) Rituál jako médium, které je nositelem moci. STEPHENSON, Barry. *Stručný úvod do teorie rituálu*. Praha: ExOriente, 2022. ISBN 978-80-905211-7-9. S. 73-89.

⁸¹ FINE, Lawrence. *Physician of the Soul, Healer of the Cosmos: Isaac Luria and His Kabbalistic Fellowship*. Stanford: Stanford University Press, 2003. ISBN 978-0804748261. S. 220-258.

⁸² SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 372-378.

⁸³ Ibid. S. 378.

⁸⁴ Myšlenka zachycených reziduí zla souvisí s – pro tuto práci zásadní a mimo jiné již dříve v *Zoharu* zmíněnou – odvrácenou/démonskou stranou (*sitr'a ahr'a*). Stejně jako v případě *Sefer ha-Zohar* i u Jichaa Lurj'i tak můžeme hovořit o projevech magického myšlení.

(*švirat ha-kelim*). Dle Lurj'i se nemohlo stát jinak, k rozbití nádob muselo dojít, aby tak bylo světlo očištěno.

Aby mohla být tato primordiální katastrofa napravena, přichází Lurj'a s doktrínou *tiqunu* („nápravy“). Ta spočívá v očištění duše od hříšné nečistoty, zmíněných reziduí zla, a osvobození božských jisker chycených v *qlipot* („skořápkách“). Lurj'a přichází se dvěma způsoby *tiqunu*: rituální performancí 613 *micwot* a léčením kosmu skrze náboženskou modlitbu.⁸⁵ Zjednodušeně řečeno je *tiqun* snahou o obnovení kosmické harmonie prostřednictvím pozemského jednání.⁸⁶

Nutno zmínit, že Lurj'ovy myšlenky a koncepce světa i jeho zrození vychází z dřívějších představ mikro a makro kosmu obsažených již v *ma'aše be-r'ešit*, setkávám se s řadou antropomorfismů typických rovněž pro *hejchalotickou* literaturu (především *Ši'ur Koma*). Pojetí *sefirot* navazuje na *Sefer Jecira a kelim ze Sefer ha-Bahir*. A jak brzy uvidíme, Lurj'ovi žáci – přestože je safedská kabala vrcholným a posledním stupněm výrazně teosoficko-teurgické kabaly – mnohdy doslovně opisovali od extatika Abulafiji.⁸⁷

Učení Jichāqa Lurj'i, který měl dle legend rozumět řeči andělů, stromů i ptáků a umět číst myšlenky, se nám dochovalo díky jeho žákům (sám totiž chtěl své učení udržovat v tajnosti, a tak nepsal žádné dílo), především díky Chajimu Vitalovi a jeho knize *'Ec Hajim* („*Strom života*“).

Vital do Lurj'ova odkazu přinášel vlastní invence. On i Moše Cordovero na jednu stranu sice navazovali na myšlenky Lurj'i a s ním spojeného teosoficko-teurgického směru kabaly, na druhou stranu je výrazně ovlivnilo dílo a koncepce extatické kabaly Avrahama Abulafiji – jak píše Moše Idel: „Viděli v extatismu nejvznešenější formu kabaly.“⁸⁸ Vitala i Cordovera tak můžeme zařadit do performativního proudu esoterního poznání, který se v 16. století výrazně šířil mezi kabalisty.

Podíváme-li se na magický přesah těchto dvou mystiků, zjistíme, že už Moše Cordovero propojil kabalou jmen s praktickou kabalou a označil toto spojení za nejvyšší a nejsložitější učení židovské mystiky. „Cordovero v tomto ohledu navazuje na dobře zavedenou tradici a tvrdí, že manipulativní síla skrytá v kabalistickém poznání představuje vrchol tohoto poznání.“⁸⁹ Na Cordovera, ale především Lurj'u navazující Chajim Vital pak

---

⁸⁵ FINE, Lawrence. *Physician of the Soul...* S. 124-258.

⁸⁶ SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 407.

⁸⁷ IDEL, Moše. *Kabala...* S. 172-177.

⁸⁸ Ibid. S. 23.

⁸⁹ HARARI, Yuval. „Practical Kabbalah“... S. 54.

označuje praktickou kabalou jako „lidské jednání, jehož cílem je působit zázraky prostřednictvím svatých jmen.“⁹⁰ Ovšem Vital nezůstal jen u toho, shromáždil řadu magických návodů, z nichž mnohé sám vyzkoušel a následně podrobně zanesl do svých děl jako návody k magii, alchymii a léčitelství.⁹¹

Lurj'ovo učení obohacené o myšlenky a novoty jeho žáků (odkazující i na starší kabalistické tradice a ostatní proudy židovské mystiky) se následně rozšířilo z Blízkého východu zpět do Evropy: do Itálie, Polska, Německa, Čech a navázalo na něj i nechvalně proslulé šabatiánské hnutí.⁹²

2.6 Šabatianismus a frankismus

Šabatiánské hnutí označuje Sadek za radikální mystickou herezi,⁹³ Scholem za sektu⁹⁴ a současní badatelé Marek Vinklát a Ivan Kohout (spolu s na šabatianismus navazujícím frankismem) jako nové náboženské hnutí.⁹⁵

Zakladatelem šabatianismu byl člověk, jehož jméno toho hnutí nese – Šabtaj Cvi. Překvapivě to však nebyl on, kdo zažehl první plamen vedoucí ke vzniku tohoto společenství. Na počátku stál Natan z Gazy, který v sobě pocítil prorocký potenciál, především díky vidění *merkavy* a Šabtaje Cviho jako mesiáše. Za něho se Cvi později (s velkým přičiněním Natana z Gazy) prohlásil a spolu se svými následovníky šířil heretickou mystickou teologií, která se vyznačovala především koncepcí „svatého hada“ (jak Natan z Gazy označoval mesiáše), očekáváním příchodu spasitele a novou koncepcí víry.⁹⁶ „Šabatiánství, především v interpretaci Natana z Gazy, zdůrazňovalo mimořádné teurgické schopnosti Šabtaje Cviho, jež měly být součástí boje se světem démonů.“⁹⁷

Chceme-li šabatiány zařadit do linie kabalistické tradice, nutno podotknout, že mnohé své koncepce čerpali ze safedské kabaly, a to především z pojetí teosofie a mytologie.

---

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ibid. S. 54-56.

⁹² SADEK, Vladimír. *Židovská mystika...* S. 62-66.

⁹³ Ibid. S. 157-169.

⁹⁴ SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 407-450.

⁹⁵ KOHOUT, Ivan; VINKLÁT, Marek. *Frankism*. Online. In: *Critical Dictionary of Apocalyptic and Millenarian Movements*. Bedford: Centre for the Critical Study of Apocalyptic and Millenarian Movements, 2023. Dostupné z: <https://www.cdamm.org/articles/frankism>. [citováno 2024-10-07].

⁹⁶ SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy...* S. 407-450.

⁹⁷ IDEL, Moše. *Kabala...* S. 311.

Hlavním nositelem Lurj'ova učení mezi šabatiány byl Natan z Gazy, od kterého do tohoto společenství také pronikla safedská terminologie.⁹⁸

Myšlenky a praktiky, které rozvíjel šabatianismus (i na něj navazující frankismus, který je dokladem nového náboženského hnutí v dějinách židovské mystiky⁹⁹), jsou zdrojem kontroverzí nejen dnes, ale vzbuzovaly vyostřené emoce již v době svého největšího rozmachu.

V roce 1751 došlo ke sporu mezi rabínským učencem Ja'aqovem Emdenem a hamburským vrchním rabínem Jonatanem Eybeschützem. Tato rabínská rozepře (která ve své době dokonce přesáhla hranice židovského světa) je známá také jako „spor o amulety“ – byl to totiž Eybeschützův výklad některých amuletů, který vedl Emdena k obvinění hamburského vrchního rabína ze šabatiánské hereze.¹⁰⁰ V kontextu této práce není zmínka o amuletech (jež hrály roli i v předchozích fázích židovské mystiky a praktické kabaly) bez zajímavosti, ukazuje totiž na magickou víru v amulety a s ní spojenou lidovou víru toužící po těchto rituálních předmětech, která se rozvíjela mezi členy šabatiánského společenství.

Ostatně příklon stoupenců tohoto nového náboženského hnutí i samotného Šabtaje Cviho k praktikám na hraně s magií nalezneme nejen zde, ale také v pozdějších letech, kdy došlo k překvapivé konverzi Cviho k islámu – ta byla doprovázena silným propojením Cviho s *tariqami*¹⁰¹ súfismu (islámské mystiky).¹⁰²

Konverze k islámu i radikální myšlenky šabatianismu a frankismu označované za heretické a pronásledované některými významnými učenci (mezi něž patřil např. zmiňovaný

---

⁹⁸ Ibid. S. 299.

⁹⁹ Více o frankismu jako novém náboženském hnutí v konfliktu viz: VINKLÁT, Marek. Frankismus jako nové náboženské hnutí v konfliktu. *Theologická revue*. Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy, roč. 2018, č. 90(1), s. 22-32. ISSN 1211-7617.

¹⁰⁰ Více o „spor o amulety“ viz: MACIEJKO, Paweł. *Emden-Eybeschütz Controversy*. Online. In: *Encyclopedia of Jewish History and Cultures Online*. Leiden: Brill, 2017. Dostupné z: https://doi.org/10.1163/2468-8894_ejhc_COM_0201. [citováno 2024-12-08].

¹⁰¹ „*Tariqa* (‘cesta’, ‘stezka’ nebo ‘způsob’), muslimská duchovní cesta k přímému poznání Boha nebo skutečnosti. V 9. a 10. století znamenala *tariqa* duchovní cestu jednotlivých súfů (mystiků). Po 12. století, kdy se kolem šejchů (neboli ‘učitelů’) sdružovaly komunity stoupenců, začala *tariqa* označovat celý šejchův rituální systém, kterým se řídila komunita nebo mystický řád. Nakonec *tariqa* označovala samotný řád.“ Citováno z: *Encyclopedia Britannica*. Online. *Tariqa*. *Encyclopedia Britannica*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/tariqa>. [citováno 2024-12-08].

¹⁰² Více o konverzi Šabtaje Cviho a jeho následovníků k islámu a jeho mysticko-magických praktikám viz: SCHOLEM, Gershom. *Sabbatai Sevi. The mystical messiah, 1626-1676*. Princeton: Princeton University Press, 2016. ISBN 978-0691172095.

Emden) vedly ke konci tohoto nového náboženského hnutí. Na scéně se však vzápětí objevil východoevropský chasidismus: poslední důležitý proud židovské mystiky, jemuž se budu v této práci věnovat. Ani zde nebude nouze o svéráznou lidovou zbožnost či amulety.

2.7 Východoevropský chasidismus

Od počátku 18. století se ve východní Evropě, konkrétně v Polsku, Podolí, Litvě a Haliči, začal rozvíjet nový rozsáhlý proud pietisticko-mystické lidové židovské mystiky, který přetrval až do dnešní doby. Je jím východoevropský chasidismus.¹⁰³

Vyrostl z tradičních židovských myšlenek a tradice safedské i extatické kabaly a byl ovlivněn technikami aškenázských mystiků.¹⁰⁴ Podstatou učení chasidismu je přesvědčení, že mezi lidskými dušemi existují úzké vazby. Zdůrazňuje radost jako základní rys člověka – nová naděje chasidismu tak přichází jako odpověď na stále se zhoršující situaci židovského obyvatelstva v Evropě. Zcela stěžejní je pro východoevropský chasidismus především koncepce *cadiqa* („spravedlivého“), tedy osoby absolutně spravedlivé a extrémně zbožné, která tvoří spojení mezi člověkem a Bohem. Prostřednictvím *cadiqa* proudí milost od Boha do pozemského světa, a naopak lidské modlitby stoupají vzhůru na nebesa k Bohu. První východoevropští chasidé se tedy upínají především k člověku, k *cadiqovi* jakožto mediátorovi mezi pozemským a božským světem a až následně ke studiu Tóry (Tóru zpět na první místo staví až pozdější generace východoevropských chasidů).

Především v počátcích (ale nejenom) chasidismu se setkáváme s výraznými prvky lidové spirituality ve formě víry v *dibuqy* a *gilgul*, která navazuje na mysticko-magické prvky objevující se v této tradici již dříve.

V židovském folklóru a lidové víře je *dibuq* zlý duch, který vstupuje do živého člověka, přimyká se k jeho duši, způsobuje mu duševní problémy, mluví skrze něj a vytváří jeho druhé „já“. Pojem pochází ze spojení *dibuq me-ruah ra'a* („rozštěpení zlého ducha“). Příběhy o zlých duších se objevují již od dob Druhého chrámu (i když se v této době ještě nepoužívá označení *dibuq*), dále v Talmudu (zde se setkáváme s pojmem „nečistý duch“), v safedské kabale (v literatuře následovníků Lurj'i nalezneme řadu příběhů a návodů na vymítání *dibuqim*, které je propojeno s doktrínou *tiqunu*) i v šabatianismu (např. Cordovero

---

¹⁰³ ŠEDIVÝ, Antonín. *Vliv ne-luriánské kabaly na novověký východoevropský chasidismus*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta. 2015. S. 6.

¹⁰⁴ IDEL, Moše. *Kabala...* S. 22.

mluví o *dibuqovi* jako „zlém těhotenství“).¹⁰⁵ Tento výčet uzavírá právě východoevropský chasidismus, který připisuje schopnost vymítání zlých duchů (založenou na návodech kabalistů ze Safedu) *caduqovi*. „Příběhy o posednutí *dibuqem* a jeho vymítání se staly součástí pozdější chasidské hagiografie, knih a lidové slovesnosti.“¹⁰⁶

Víra v *dibuqy* je v rámci této osobité lidové zbožnosti a židovského folklóru neoddělitelně spjata s *gilgulem*, tedy s představou o převtělování duší. Doktrína (vycházející z již dříve zmiňované *Sefer ha-Bahir*) si prošla během staletí řadou odsudků i reinterpretací (např. ve 13. století byla považována převážně za esoterickou praktiku; safedská kabala ji zase propojila s ideou božských jisker proniklých do světa po *švirat ha-kelim*).¹⁰⁷ S jistotou nicméně víme, že od 16. století se v lidové zbožnosti víra v převtělování duší spojila s představou o zlých duších: v tomto pojetí byl *dibuq* duchem jedince natolik hříšného, že jeho duši nebylo povoleno se převtělit, a tak hledala útočiště v přimknutí se k živému člověku.¹⁰⁸ Tato představa zůstala zachována i v dobách chasidismu.¹⁰⁹

V lidovém rozměru východoevropského chasidismu nalezneme jasné prvky překračující hranice mystiky a vstupující na pole lidové zbožnosti a magie. Také zde můžeme sledovat svého druhu syntézu předchozích proudů židovské mystiky, a to i v dalších myšlenkách, jež tento proud židovské mystiky přináší: snaží se nastolit rovnováhu mezi teosofickým a extatickým pojetím kabaly. Z tradice extatické a praktické kabaly si zakladatelé východoevropského chasidismu vzali především „*dvequt* pojaté jako *unio mystica*,¹¹⁰ inspirace a zjevení, potřebu odloučení a duchovní vyrovnanosti jako nezbytné

---

¹⁰⁵ BERENBAUM, Michael (ed.); SKOLNIK, Fred (ed.). *Encyclopedia Judaica*... Vol. 5. S. 643-644.

¹⁰⁶ GREENSPOON, Leonard J. The Dybbuk: The Origins and History of a Concept. In: GREENSPOON, Leonard J. *Olam Ha-Zeh V'olam Ha-ba*. West Lafayette: Purdue University Press, 2017, s. 135-150. ISBN 978-1557537928. S. 146.

¹⁰⁷ Více o *gilgulu* viz: BERENBAUM, Michael (ed.); SKOLNIK, Fred (ed.). *Encyclopedia Judaica*... Vol. 7. S. 602-604.

¹⁰⁸ Objevovala se také představa, že *dibuqim* jsou dušemi lidí, kteří nezemřeli dobrou smrtí (jejich úmrtí bylo např. náhlé či násilné). Více o fenoménu „strašících duší“ v tradičních kulturách píše Radek Chlup v textu *Pohřeb jako proces, aneb v čem nás mohou inspirovat pohřební rituály tradičních kultur*, který se aktuálně připravuje k vydání.

¹⁰⁹ BERENBAUM, Michael (ed.); SKOLNIK, Fred (ed.). *Encyclopedia Judaica*.... Vol. 5. S. 643-644.

¹¹⁰ Myšleno ve smyslu sjednocení (*iħud*).

předpoklady duševního soustředění.“¹¹¹ O nic méně důležité postavení zde pak mělo extatické chápání *micvot*.¹¹²

Symbolickým a legendárním zakladatelem hnutí byl Jisra'el ben Eli'ezer (*Ba'al Šem Tov* – „Pán dobrého jména“).¹¹³ Byl léčitelem, tvůrcem ochranných amuletů, který podle legend měl moc rozechvívát vodu, rozestupovat hory a upadat do mystického transu. Jeho hlavní síla měla spočívat v mluveném slovu (nikoliv v psaném projevu), a tak se nám jeho učení zachovalo (podobně jako u Jich'aqa Lurj'i) především díky jeho žákům Ja'aqovi Josefovi z Polonoje a jeho dílu *Toldot Ja'aqov Josef* („Pokolení Jákoba Josefa“) či *Šivhej ha-B'ešř* („Chvalozpěvy na B'ešřta“).

Dalším významným B'ešř ovým následovníkem byl rabi Dov Ber z Meziříče, kterého B'ešř ustanovil za svého nástupce a jenž ukotvil východoevropský chasidismus jako mysticko-ortodoxní směr. Neméně důležitým B'ešř ovým následovníkem se stal Šne'ur Zalman z Ljadi, který rozvinul dynamický směr chasidismu, rozšířený a populární dodnes.¹¹⁴

2.8 Moderní židovská mystika a magie

Vlivem šabatianismu se rozkolísal jednotný židovský světonázor, objevily se snahy nově definovat židovství (např. v souvislosti s východoevropským chasidismem) a rozvolnil se vztah mezi *halachou* a židovskou identitou. Judaismus se začal štěpit na různé proudy a tematizovala se otázka mezináboženského dialogu. S ohledem na tyto proměny i hluboký otřes způsobený *šo'a* a přesun centra židovství (vedle Izraele) do Spojených států mluví Šaul Magid o post-judaismu.¹¹⁵

Cílem druhé části této bakalářské práce je nicméně poukázat na to, že židovská mystika, praktická kabala a esoterní tradice jsou i dnes stále živé, vyvíjející se a konající. Ostatně od 20. století se v *ješivot* především mezi *mizrahi* Židy (v Bejt El, Rehovot ha-Nahar, 'Oz ve-Hadar, Ša'ar ha-Šamajim nebo Gan ha-Levanon) objevovali jedinci, kteří studovali jako jednotlivci či v rámci skupin mystické texty mimo instituce.¹¹⁶ A mystické i magické

---

¹¹¹ IDEL, Moše. *Kabala...* S. 23.

¹¹² Ibid. S. 311.

¹¹³ Jako *ba'alej šem tov* byli nazýváni léčitelé a výrobci ochranných a léčivých amuletů.

¹¹⁴ SADEK, Vladimír. *Židovská mystika...* S. 171-200.

¹¹⁵ Více viz: MAGID, Shaul. *American Post-Judaism: Identity and Renewal in a Postethnic Society*. Bloomington: Indiana University Press, 2013. ISBN 978-0253008022.

¹¹⁶ HARARI, Yuval. *Three Charms...* S. 176-177.

myšlení zůstalo zachováno také díky existenci některých esoterně orientovaných *ješivot* jak v Izraeli, tak v USA, kam se v důsledku *šo 'a* přesunula po roce 1945 jeho centra.¹¹⁷

---

¹¹⁷ SADEK, Vladimír. *Židovská mystika...* S. 171-200.

3 Ochranné lety nad Izraelem

Ve druhé části své bakalářské práce se budu věnovat mysticko-magickým letům, které vykonali rabíni a kabalisté s účelem ochránit zemi Izrael před blížícími se nebezpečími, která v dané době ohrožovala celý svět: v roce 1942 před útokem nacistických vojsk (tehdy ještě území Britského mandátu Palestina), v roce 2009 před virem H1N1 (obecně známým jako „prasečí chřipka“) a nakonec roku 2020 před pandemií covid-19.

Nejprve představím informace a zdroje, které máme o těchto třech ochranných letech k dispozici a následně se zaměřím na společné jmenovatele všech letů, přičemž poukážu na provázanost s mysticko-magickou tradicí, kterou jsem shrnul v první části práce.

3.1 1942: let na ochranu *Erec Jisra'el* před nacistickými vojsky

Když nenávisť, vraždění a vyhlazovací tábory začaly pohlcovat Evropu, stalo se území Britského mandátu Palestina (dnešního Izraele) pro Židy zdánlivě bezpečným útočištěm. Přestože se museli potýkat s nepřátelstvím arabského obyvatelstva i Britského mandátu Palestina, obrazy hákových křížů a vyhlazovacích táborů byly vzdálené – alespoň v prvních měsících války.

V roce 1940 se vynořilo nové nebezpečí. „Generál Eugène Mittelhauser, velitel francouzské armády v Sýrii a Libanonu, vyhlásil svou loajalitu Vichitské vládě, italské letectvo bombardovalo Haifu a Tel Aviv a v západním Egyptě vypukla pouštní válka – vše naznačovalo tomu, že je válka před branami. Zprávy o postupu německé armády v severní Africe a pronacistickém povstání v Iráku vyvolaly v *Jišuvu* obavy. Informace, že Rommel se svou armádou dosáhl Al-Alamainu proměnily obavy ve skutečnou úzkost,¹¹⁸ uvádí Juval Harari dobový kontext v mandátní Palestině ve svém textu *Three Charms for Killing Adolf Hitler*.

Právě ze zmíněného textu budu vycházet v pojednání o ochranném rituálu, který se odehrál roku 1942 na území dnešního Izraele. Tento rituál měl (jak i název Harariho textu napovídá) také svůj útočný aspekt: cílem bylo nejen ochránit hranice Britského mandátu Palestina, ale také na dálku s pomocí magie zabít Adolfa Hitlera.¹¹⁹ Ostatně především v počátcích druhé světové války nebyly magické výpady směřované proti vůdci nacistického Německa a rituály na ochranu země nic ojedinělého: roku 1940 ve Velké Británii provedlo

---

¹¹⁸ HARARI, Yuval. *Three Charms...* S. 172.

¹¹⁹ *Ibid.* S. 171-214.

společenství New Forest Coven operaci známou jako Operation Cone of Power („Operace Kužel moci“) pod vedením čaroděje Geralda Gardnera.¹²⁰ V České republice se odehrála série útočných a ochranných rituálů pod vedením českých hermetiků v čele s Janem Keferem, který in memoriam získal za svou odbojovou činnost Československý válečný kříž.¹²¹

Kabalisté pobývající v roce 1942 v Palestině za svůj rituál žádná ocenění nezískali, ostatně mnoho let se ani s jistotou nevědělo, zda nějaký takový rituál vůbec proběhl. Světlo na celou událost vrhl v roce 2017 až zmiňovaný text Juvala Harariho, který uvedl prameny a zdroje pojednávající o téměř neuvěřitelné události. Co se tedy konkrétně roku 1942 v Palestině odehrálo?¹²²

Podle zprávy Becal'ela Friedmana letělo letadlo s kabalisty a rabíny v roce 1942 nad Machpelou, síti jeskyň 30 kilometrů od Jeruzaléma v centru Starého města Hebronu, během letu došlo k usmrcení slepice, byly pronášeny speciální *kawanot*¹²³ a Boží jména.

Druhým zdrojem je Josef Leib Zusman, jehož svědectví je také Hararim převzato z „druhé ruky“, tentokrát z *Mi-Bħirej Cadiqij'a*. Zusman mluví o kabalistech v letadle, kteří během letu rozlévali krev kohoutů okolo *Erec Jisra'el*. Mělo se podle něj jednat o bílé kohouty (zde se liší od Friedmana, který hovoří o slepicích) a, jak píše Harari, „četli speciální

---

¹²⁰ LEVY, Daniel S. *Witch panics killed thousands throughout history*. Online. National Geographic. 10.05.2022. Dostupné z: <https://www.nationalgeographic.com/history/history-magazine/article/witch-panics-killed-thousands-throughout-history>. [citováno 2024-07-07].

¹²¹ Více viz: BERNARDOVÁ, Kristýna. *Nacismus versus okultismus v protektorátu: Osudy Jiřího Arvéda Smíchovského a Jana Kefera*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3127-3.

¹²² Na následujících řádcích shrnu informace týkající se ochranného letu. Útočný aspekt rituálu nebudu v této práci podrobněji analyzovat, jelikož zaprvé není obsahem této práce, zadruhé a především je již detailně popsán a analyzován v Harariho textu.

¹²³ „V kabale *kawana* implikovala soustředění na tajné významy slov a písmen různých modliteb. Modlitba recitovaná bez pravé *kawany* byla přirovnávána k tělu bez duše. Jiħaq Lurj'a (16. stol.) ve svých kabalistických spekulacích silně zdůrazňoval důležitost *kawany*, protože věřil, že správná *kawana* může ovlivnit vyšší světy a způsobit kosmickou obnovu (*tiqun*).“ Citováno z: Encyclopedia Britanica. *Kavvanah*. Online. Encyclopedia Britanica. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/kavvanah>. [citováno 2024-07-07].

modlitby podle metody rabiho Šaloma Ša' rabiho,¹²⁴ zabili jednoho kohouta pro každý směr a vylili jeho krev ze vzduchu na zemi.“¹²⁵

Třetím Harariho zdrojem je pilot Wim Van Leer, muž, který se 20. června 1948 na letišti v Al-Adamu v Kyrenaice setkal s irským pilotem, jenž měl řídit letadlo s kabalisty a rabíny v roce 1942, když Rommel a jeho armády stáli u bran Alexandrie. Podle jeho vyprávění měla k veliteli letectva v Palestině přistoupit delegace rabínů s nabídkou obkroužit území Palestiny tak, aby byla chráněna před blížícími se nacistickými vojsky. K tomuto rituálu potřebovali rabíni letadlo, na které vznesli požadavek právě veliteli letectva, ten byl předán na vyšší místa a někdo jej údajně schválil. Poté na letišti v Atator v severním Jeruzalémě nastoupili na palubu letadla zmíněného pilota „svatí muži“, tři starší rabíni, do nákladového prostoru bylo naloženo mnoho klecí s bílými slepicemi, jedny z nákladních dveří letadla byly odstraněny a místo nich umístěna síť. Smysl takového kroku se odhalil vzápětí po vzletu vojenského stroje do oblak. Rabíni podřezávali slepice a vylévali jejich krev podél vymezené hranice. „Plánovaný okružní let zahrnoval let podél pobřeží Izraele a Egypta až do Alexandrie, na jih podél Suezského průplavu, přistání pro doplnění paliva, dále do Akaby a na sever k Mrtvému moři a podél řeky Jordán až do Jeruzaléma.“¹²⁶ V průběhu celého letu rabíni recitovali žalmy a modlitby, zatímco podřezávali jednu slepici za druhou. „Na konci letu dali rabíni posádce nějaké peníze ‚na pivo‘ a tím to skončilo.“¹²⁷

Ze svědectví a pramenů, které shromáždil Harari, můžeme s jistotou říct, že v roce 1942 proběhl rituál, jehož účelem bylo ochránit území Britského mandátu Palestina (pozdějšího Izraele) před německými nacistickými vojsky, které byly takzvaně před branami. Ochranný rituál vykonalo několik rabínů, možná kabalistů (tuto informaci však nelze potvrdit), kteří recitovali modlitby (roli podle některých zdrojů hrály i *kawanot* a žalmy) a zabíjeli (s největší pravděpodobností bílé) slepice (případně kohouty), jejichž krev vylévali z (podle jednoho zdroje) armádního letadla. Let byl kruhové povahy a měl obsáhnout všechny čtyři světové strany.

---

¹²⁴ Rabi Šalom Ša' rabi, jemenský rabín z 18. století z Izraele, je iniciátorem dnes stále populárnější meditační tradice, jejíž podstatou je rituální modlitba s mystickými úmysly, tedy *kawanot*. Na jeho spisy a učení navazuje nejvlivnější kabalistická škola naší doby – Bejt El v Jeruzalémě. Více viz: GILLER, Pinchas. *Shalom Shar'abi and the Kabbalists of Beit El*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0195328806.

¹²⁵ HARARI, Yuval. *Three Charms...* S. 182

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Ibid.

3.2 2009: ochranný let před virem H1N1

Další ochranný let na obranu Izraele před přicházejícím nebezpečím se odehrál až o mnoho let později, roku 2009, tedy již v době existence státu Izrael, a především v takzvaném informačním věku, takže zdroje o tomto letu jsou přece jen jasnější a jistější než ty z roku 1942. Při referování o tomto (i následném) ochranném letu budu vycházet z reportáží publikovaných na zpravodajských webech izraelských i světových médií.

V roce 2009 byla poprvé v Mexiku zaznamenána nemoc známá jako prasečí chřipka. Odtud se postupně rozšířila do více než 70 zemí světa, její pandemii WHO (Světová zdravotnická organizace) vyhlásila v červnu stejného roku. Na ústup se pandemie dala od listopadu 2009 a v srpnu 2010 vyhlásila WHO její konec. Odhadem toto akutní virové onemocnění respiračního traktu (původně prasat) zabilo 284 500 lidí, podle studie v londýnském časopise *Lancet Infectious Diseases* však mohou čísla dosahovat až 579 000 obětí.¹²⁸

Prasečí chřipka, respektive virus H1N1, který toto onemocnění způsobuje,¹²⁹ zasáhl v roce 2009 také Izrael. Podle informací izraelského zpravodajského webu *Ynetnews* bylo k 16. únoru 2010 v Izraeli zaznamenáno 94 obětí viru H1N1.¹³⁰ Počet nakažených byl mnohonásobně vyšší, už na podzim roku 2009 přesahovaly počty nakažených 4 000.¹³¹

Přestože státní správa v čele s izraelským ministerstvem zahraničí proti viru H1N1 aktivně bojovala a podnikala kroky k ukončení pandemie,¹³² nebyla jediným aktérem, který se snažil zabránit šíření nemoci a rostoucím počtům mrtvých i nakažených. Na scéně se totiž

---

¹²⁸ ČT24. *Prasečí chřipka v roce 2009 byla 15krát smrtelnější, než se předpokládalo.* Online. ČT24. 26.06.2012. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/praseci-chripka-v-roce-2009-byla-15krat-smrtelnejsi-nez-se-predpokladalo-278009>. [citováno 2024-07-07].

¹²⁹ Označení „prasečí chřipka“ budu nadále nahrazovat odborným názvem virus H1N1, a to především proto, že se spojení „prasečí chřipka“ vyhýbali i v samotném Izraeli z důvodu, že prasata jsou židovskou vírou považovaná za nečistá. Více o nečistotě prasat v židovství viz: DAMOHORSKÁ, Pavla; NOSEK, Bedřich. *Židovské tradice a zvyky*. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-2996-4. S. 165.

¹³⁰ Ynetnews. *15-year-old with Pre-existing Illness Dies of Swine Flu.* Online. Ynetnews. Dostupné z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3850109,00.html>. [citováno 2024-07-07].

¹³¹ Israel National News. *Swine-Flu Infection Count at 4,330.* Online. Israel National News. 26.10.2009. Dostupné z: <https://www.israelnationalnews.com/flushes/173185>. [citováno 2024-07-07].

¹³² SAGY, I.; FEDER-BUBIS, P.; NOVACK, V.; PELEG-SAGY, T. & GREENBERG, D. Lessons Learned from the 2009-2010 H1N1 Outbreak for the Management of the 2013 Silent Polio Outbreak. *BMC Infectious Diseases*. BMC, roč. 2018, č. 18(1), s. 241.

nedlouho poté, co Světová zdravotnická organizace vyhlásila pandemický stav, objevili také izraelští rabíni a kabalisté.

„Desítky rabínů a kabalistů vyzbrojené ceremoniálními trubkami se vydaly do oblak nad Izraelem, aby tak bojovaly proti chřipkovému viru H1N1,“¹³³ informovala 11. srpna 2009 agentura *Reuters*. Podle jejích zpráv bylo na palubě letadla zhruba 50 židovských svatých mužů, kteří pronášeli modlitby a troubili na *šofary*.

„Cílem letu bylo zastavit pandemii, aby kvůli ní tak přestali umírat lidé,“ řekl rabi Jichaq Bacri deníku *Jedi'ot Ahronot*, který pořídil fotografii vousatých mužů modlících se ve vzduchu. „Jsme si jistí, že díky modlitbě je nebezpečí již za námi,“ dodal Bacri.“¹³⁴

Zmínky o iniciativě izraelských rabínů a kabalistů máme i z dalších (nejen izraelských) médií jako *Foreign Policy Magazine* nebo *BBC News*. Dohromady nám tyto zprávy podávají vcelku ucelený obrázek toho, co a jak se odehrálo v pondělí 10. srpna 2009 v dopravním letounu aerolinek Arkia nad zemí Izrael.

V letadle se nacházelo zhruba 50 rabínů a kabalistů, které svolal dohromady iniciátor tohoto letu rabi David Bacri. Jmenovitě víme také o jeho synovi – rabim Jichaqu Bacrim, kterým poskytl vyjádření médiím (citované výše). Během letu se oba muži spolu s dalšími pasažéry s černými klobouky na hlavě pohupovali dopředu a dozadu za recitování modliteb, konkrétně modliteb určených pro odstranění nemoci,¹³⁵ v průběhu letu pak také sedmkrát zatroubili na *šofar*,¹³⁶ než opět přistáli na Mezinárodním Ben Gurionově letišti v Izraeli.

3.3 2020: ochranný let před koronavirem

V chladných listopadových měsících roku 2019 se v čínském Wu-chanu poprvé objevil virus dnes už dobře známý jako covid-19 (prvního nakaženého vystopovali čínští

---

¹³³ Reuters Staff. *Rabbis Fight Flu Pandemic on a Wing and a Prayer*. Online. Reuters. 11.08.2009. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-flu-israel-rabbis-idUSTRE57A3UI20090811>. [citováno 2024-07-07].

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ BBC Crew. *Flying Rabbis Fight Swine Flu*. Online. BBC News. 12.08.2009. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8196786.stm. [citováno 2024-07-07].

¹³⁶ *Šofar* je roh berana (nebo jakéhokoliv jiného rituálně čistého zvířete s výjimkou krávy), který je požíván jako rituální hudební nástroj na R'oš ha-šana a při dalších příležitostech.“ Více viz: BERENBAUM, Michael (ed.); SKOLNIK, Fred (ed.). *Encyclopedia Judaica*... Vol. 18. S. 506-508.

vědci zpětně k datu 17. listopadu 2019).¹³⁷ Toto akutní respirační onemocnění způsobené koronavirem zasáhlo nakonec celý svět. 30. ledna 2020 vyhlásila v návaznosti na pandemii covid-19 Světová zdravotnická organizace globální stav zdravotní nouze.¹³⁸ Pandemie trvající přes čtyři roky si vyžádala miliony životů a stovky miliónů nakažených.¹³⁹ Vlády po celém světě bojovaly s koronavirem formou lockdownů (tzv. uzávěr) a dalších preventivních opatření (roušky, rozestupy, zpřísněná hygienická opatření atd.).¹⁴⁰ Situace se nicméně zlepšila až s příchodem vakcín¹⁴¹ a s proočkovaností většinové populace.¹⁴²

Koronavirus zasáhl také Izrael, i zde vláda přišla s přísnými opatřeními, včetně lockdownů.¹⁴³ Zároveň byl Izrael jednou z prvních a nejrychleji proočkovaných zemí, a to díky unikátní dohodě s firmou Pfizer (jednou z farmaceutických společností, která vyvinula účinnou vakcínu proti koronaviru).¹⁴⁴ Stejně jako v případě viru H1N1 ani

---

¹³⁷ Seznam Zprávy. *Covid začal přesně před rokem. Ve Wuchanu se nakazil první člověk.* Online. Seznam Zprávy. 17.11.2020. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/presne-pred-rokem-se-objevil-covid-zacala-wuchanska-revoluce-129859>. [citováno 2024-07-11].

¹³⁸ ČTK. *WHO vyhlásila globální stav zdravotní nouze, první nakažené oznámila Itálie.* Online. Aktuálně. 30.01.2020. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/who-vyhlasila-globalni-stav-zdravotni-nouze-prvni-nakazene-o/r~638e106843b111ea858fac1f6b220ee8/>. [citováno 2024-07-11].

¹³⁹ KARLÍK, Tomáš. *Koronavirová pandemie už nepředstavuje globální zdravotní stav nouze, oznámila WHO.* Online. ČT24. 05.05.2023. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/veda/koronavirova-pandemie-uz-nepredstavuje-globalni-zdravotni-stav-nouze-oznamila-who-7075>. [citováno 2024-07-11].

¹⁴⁰ Časová osa opatření Rady EU týkající se onemocnění COVID-19 viz: Rada Evropské Unie. *Časová osa – opatření Rady týkající se onemocnění COVID-19.* Online. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/coronavirus-pandemic/timeline/>. [citováno 2024-07-11].

¹⁴¹ iRozhlas. *První na světě. Britové schválili covidovou vakcínu od Pfizeru a BioNTechu, očkování spustí příští týden.* Online. iRozhlas. 02.12.2020. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/koronavirus-pfizer-velka-britanie_2012020843_pj. [citováno 2024-07-11].

¹⁴² JUNA, Petr. *Data ukazují, o kolik víc lidí by covid zabil nebýt očkování.* Online. Seznam Zprávy. 20.04.2022. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/fakta-fakta-ockovani-zachranilo-15-tisic-zivotu-za-tri-mesice-rika-odbornice-198987>. [citováno 2024-07-11].

¹⁴³ NOVÁK, Martin. *Po třech týdnech jasné výsledky. V Izraeli lockdown zabral, číslo R kleslo pod 0,8.* Online. Aktuálně. 22.10.2020. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/v-izraeli-lockdown-zabral-cislo-r-kleslo-na-0-8/r~40ceb44a144b11eb9d74ac1f6b220ee8/>. [citováno 2024-07-11].

¹⁴⁴ iDnes; ČTK. *Izrael úspěšně očkuje díky dohodě s Pfizerem. Zpřístupní firmě svou databázi.* Online. iDnes. 14.01.2021. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/koronavirus-nakaza-pandemie-nemoc-covid-19-ockovani-vakcina-izrael-dohoda-pfizer-biontech.A210114_101631_zahranicni_dtt. [citováno 2024-07-11].

v případě koronavirové pandemie nebyla vláda na boj s covidem-19 sama, na pomoc jí opět přiletěli rabíni a kabalisté, tentokrát ve vrtulníku.

Devátého března roku 2020 (tedy nedlouho po vypuknutí pandemie koronaviru a vyhlášení globálního stavu zdravotní nouze), na Esterin půst,¹⁴⁵ uspořádali kabalisté a rabíni speciální *tiqun* na zastavení šíření koronaviru v Izraeli. V rámci svého ceremoniálního rituálu na ochranu země obletěli vrtulníkem státní hranice (vodní i pozemní) s cílem zabránit koronaviru překročení těchto rituálně vytyčených mantinelů.

Rabíni se vydali z Jeruzaléma vzhůru do oblak již v ranních hodinách, vybaveni byli *šofary* a trubkami, na které troubili během dvouhodinového letu a v průběhu recitování modliteb, z nichž víme konkrétně o speciálním úryvku *Piṭum ha-Qṭoret*¹⁴⁶ pro „záchranu a zachování lidu Izraele před epidemiemi“.

Po přistání směřovali účastníci do Tiberiady, kde se pomodlili na hrobě rabiho Me'ira Ba'ala ha-Nesiho. Následovalo velké shromáždění u hrobu rabiho Šim'ona bar Joh'aje v Meronu v Horní Galilei, které bylo vyvrcholením tohoto rituálně-ochranného dne.

„Tuto jedinečnou modlitbu uspořádali kabalisté z *ješivy* Or ha-Rašbi (,Světlo Šim'on bar Joh'aje ') v Meronu a mimo jiné se jí zúčastnili přední rabíni jako vrchní jeruzalémský rabín, vrchní rabín Ri'son le-Cijon, rabi Šlomo Moše 'Am'ar, člen Vrchního rabínského soudu (v penzi) rabi Cion Bo'aron a vrchní rabín města Ramla a kabalista Jeḥi'el Abuḥacejr'a,“ informoval server *Ynetnews* v textu s titulkem: „*Šofary*, trubky a *Piṭum ha-Qṭoret*: Kabalisté provedli ‚letecký *tiqun*‘ proti koronaviru“.¹⁴⁷

---

¹⁴⁵ Esterin půst se slaví 13. *'adaru*. Dle tradice byl vyhlášen Ester předtím, než předstoupila před krále Achašveroše, aby požádala, ať ušetří její lid (Est 4,15-16). Existují nicméně doklady o tom, že tento půst byl držen už dlouho před danou biblickou událostí. „Esterin půst slavený 13. *'adaru* je poprvé zmíněn v gaonském spise z 8. století, kde je spojen s veršem Est 9,16-18, který hovoří o tom, že se 13. *'adaru* Židé shromáždili, aby se připravili na bitvu, kterou měli svěst následujícího dne. Pro rabíny slovo shromáždění znamená shromáždění za účelem modlitby a půstu. Oproti jiným postním dnům se recitují speciální *pijuṭim* na téma příslušných událostí, tzn. o hrozícím nebezpečí vyhlazení perských Židů a o jejich zázračné záchraně.“ Citováno z: DAMOHORSKÁ, Pavla; NOSEK, Bedřich. *Židovské tradice...* S. 246.

¹⁴⁶ *Piṭum ha-Qṭoret* (dosl. „pálení kadidla“) jsou počáteční slova *barajt'y*, která vyjmenovává různé druhy kadidlových obětí při chrámové bohoslužbě. V aškenázské liturgii se tato pasáž recituje o šabatech a svátcích. V sefardské liturgii se recituje každé ráno a odpoledne. Zvyk recitovat *Piṭum ha-Qṭoret* vychází z knihy *Zohar*, kde se píše, že člověk, který jej recituje, bude ušetřen smrti. Více viz: Jewish Virtual Library. *PITTUM HA-KETORET*. Online. Jewish Virtual Library. Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/pittum-ha-ketoret>. [citováno 2024-07-11].

¹⁴⁷ שופרות, הצוצרות ופיטום הקטורת: מקובלים ערכו "תיקון אוירי" נגד הקורונה. קובי, גחשוני. Online. Ynetnews. 10.03.2020. Dostupné z: <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5691558,00.html>. [citováno 2024-07-11].

Rituál byl také doplněn – pro koronavirus příznačnou – virtuální modlitbu, aby se tak mohli modlit všichni zároveň bez porušení zdravotních protipandemických nařízení izraelského ministerstva zdravotnictví.

3.4 Paralely a odlišnosti ochranných letů

Ještě před pár lety by se mohlo zdát, že je ochranný let nad Izraelem tak specifickým jevem, že najít jediný další příklad k letu v roce 1942 je nemožné, přesto nyní víme o dalších dvou. Všechny tři výše zmíněné lety se odehrály v průběhu ani ne sta let, a co víc: mezi dvěma z nich byl rozestup pouhých jedenáct let. Co všechno tyto lety spojuje a v čem jsou naopak specifické? A jak navazují na tradici židovské mystiky a magie?

Zaměříme se nejprve na paralely mezi jednotlivými rituály: (1) Všechny tři se odehrály ve vzduchu, první dva (1942 a 2009) v letadle (jednou ve vojenském, podruhé v dopravním) a poslední (2020) ve vrtulníku. Tyto dopravní prostředky obkroužily hranice Izraele (v případě roku 1942 se ještě nejednalo o hranice státu Izrael, nýbrž o oblast, kterou lze označit jako *Erec Jisra'el*). (2) Na palubě letů byli rabíni a kabalisté (roku 1942 se nemluví explicitně o kabalistech, ale stejně jako roku 2009 máme zmíněny „svaté muže“). (3) Součástí všech letů byly modlitby: roku 1942 mluví zdroje o *kawanot* a četbě speciálních modliteb podle metody rabiho Šaloma Ša' rabiho; roku 2009 mluví novinové zdroje pouze obecně o modlitbách za odstranění nemoci; z roku 2020 máme nejpodrobnější informace a známe tedy i přesný název jedné modlitby – *Piṭum ha-Qṭoret*. Roku 2009 a 2020 byly modlitby prokládány navíc troubením na *šofary*. (4) A konečně ve všech třech případech byl cíl kabalistů a rabínů chránit zemi Izrael (respektive roku 1942 *Erec Jisra'el*) před nebezpečími přicházejícími zvnějšku: od nacistických vojsk před branami Alexandrie až po dvě plicní virová onemocnění (virus H1N1 a covid-19). Roku 1942 rabíni a kabalisté považovali přicházející nebezpečí za *siṭr'a aḥr'a*, tedy odvrácenou či dokonce démonskou stranu. Přestože se tento termín v případě dalších letů (2009 a 2020) již explicitně neobjevuje, brzy zjistíme, že ochrana země Izrael a jejích obyvatel před *siṭr'a aḥr'a* hraje svou roli i zde.

Zaměříme-li se na rozdíly mezi jednotlivými lety, najdeme specifika objevujících se jen u jednoho určitého rituálu méně než paralel. Rozdíly se objevují (kromě drobných nuancí jmenovaných výše) mezi letem 1942 a těmi, které se odehrály ve 21. století. Je to především účinný aspekt proti vůdci nacistické říše s pomocí „tří zaklínadel na zabití Adolfa Hitlera,“ které ve svém (již dříve zmiňovaném) textu podrobně mapuje a interpretuje Juval Harari.

S útočným i ochranným prvkem letu roku 1942 souvisí specifikum bílých slepic (popřípadě kohoutů), které byly během rituálu zabíjeny.¹⁴⁸

V následujících podkapitolách se podrobněji věnuji společným rysům ochranných letů, jak jsem je shrnul výše.

3.4.1 Let do oblak rituálně vymezující ochranný kruh

Prvním společným aspektem všech tří ochranných letů je právě samotný let do oblak. Na první a prozaičtější pohled by se mohlo zdát, že rabíni a kabalisté navazují na *jorděj merkava* a – i když jen symbolicky – vystupují k nebesům. Nicméně o této návaznosti a symbolickém účelu letu nemáme žádné doklady ani indicie. Navrhuji tedy nahlížet letecký aspekt ochranných letů z čistě praktického hlediska, považovat letadla a vrtulník pouze jako nástroje k rituálnímu jednání, které souvisí s vymezením ochranného kruhu.

Z řady primárních zdrojů¹⁴⁹ nejrůznějších společenství a náboženských hnutí spojených s magií víme, že magického či také ochranného kruhu¹⁵⁰ využívá magie ve dvou rovinách: (1) k nashromáždění síly daného mága nebo (2) jako ochranný kruh, za nějž nemůže nebezpečí. Právě druhá z možností hraje roli nejen v případě ochranných letů, ale i v dějinách židovských rituálů.

Nejvýraznější rituály s prvky praktické kabaly a magického jednání se objevují v židovských lidových zvycích v souvislosti s narozením dítěte v návaznosti na pozdně-antickou *Abeceđu ben-Siry* a v ní obsaženou *Historiolu o Lilit*, která vypráví o léčbě králova

---

¹⁴⁸ I roli slepic (popřípadě kohoutů) v rituálu roku 1942 se Harari podrobněji věnuje. Zmiřme nicméně na okraj, že role slepic v židovské rituální a ceremoniální tradici není ničím novým. Už od 9. století máme doloženou ceremonii *kaparot* (dosl. „usmíření“), která se koná vždy v Deseti dnech pokání. Důvodem konání ceremonie bylo podle Traktátu *Ḥulin* 95b „přenesení osudu z člověka na zvíře, neboť podstatou tohoto zvyku je vzít do pravé ruky kohouta (muži) nebo slepici (ženy, těhotné drží v ruce obojí) a točit jimi třikrát kolem hlavy.“ Více viz: DAMOHORSKÁ, Pavla; NOSEK, Bedřich. *Židovské tradice...* S. 199.

¹⁴⁹ Jmenujme například: CUNNINGHAM, Scott. *Wicca: A Guide for the Solitary Practitioner*. Woodbury: Llewellyn Publications, 2001. ISBN 978-0875421180. nebo VESELÝ, Josef. *Magie*. Praha: Vodnář, 2002. ISBN 978-80-86226-89-7.

¹⁵⁰ Tento termín se v odborném diskurzu kulturní a sociální antropologie využívá i v souvislosti s teorií her, kde je magický kruh metaforou pro oddělení reálného světa od virtuálního, přičemž tento argument bývá některými badateli kritizován a je poukazováno na vliv dějů ve virtuálním světě na svět reálný a na prostupné hranice mezi těmito dvěma rovinami. Více viz: FAIRFIELD, Joshua. *The Magic Circle*. *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law*. Vanderbilt University Law School, roč. 2008, č. 19, s. 1-18.

syna amuletem, o původu Lilit¹⁵¹ a účelu, který mají v ochranném rituálu tři andělé, jejichž jména bývají v této souvislosti hojně skloňována: Sanoj, Sansanoj, Semangalof.¹⁵²

V návaznosti na tuto historiolu vznikl v rámci lidové spirituality ne jeden rituál na ochranu dítěte po narození. Jmenujme především ten rituál, kdy „v orientálních komunitách (např. v Maroku) je v tento čas [v době před obřízkou] máváno mečem ve všech rozích domu a kolem postele dítěte a matky.“¹⁵³ Je tak vymezen ochranný prostor, potažmo kruh, a daná oblast (kolem postele dítěte) je chráněna ze všech světových stran.

Vyslání ochrany do všech světových stran je typické i pro starověké ochranné rituály (především v souvislosti s magickými miskami).¹⁵⁴ Vymezení ochranného kruhu nalezneme i v některých středověkých pramenech a rituálech, z nichž jmenujme například Abramelinův rituál.¹⁵⁵

V tomto aspektu ochranných letů nad Izraelem tak není pochyb o návaznosti na předchozí tradici židovství, a to především oblast praktické kabaly, lidové spirituality a židovské magie.

3.4.2 Rabíni a kabalisté na palubě letadel a vrtulníku

Magický perimetr vymezovala během ochranných letů posádka letadel a vrtulníku, kterou tvořili rabíni, kabalisté a „svatí muži“. O přítomnosti takových osob v dopravních prostředcích máme doklady v případech všech tří letů.

---

¹⁵¹ Lilit měla být první Adamovou ženou (před Evou, stvořena ze země stejným způsobem jako Adam), ale oba se hádali a navzájem se neposlouchali. Když si to Lilit uvědomila, vyslovila nevyslovitelné jméno Boží a „uprchal do povětří světa“. Bůh za ní poslal tři anděly (jmenovali se Sanoj, Sansanoj, Semangalof), aby ji přivedli zpět. Ona však odmítla a řekla: „Nechte mne, neboť jsem nebyla stvořena pro nic jiného než pro oslabování nemluvnat.“ Andělé ji chtěli unést, ale ona se nenechala, zapřísáhla je, že vždy, když uvidí jejich jména, nechá nemluvně žít, a přijala trest, který znamenal, že každý den zemře sto jejích dětí (démonů). Více viz (včetně uvedených citací): VINKLÁT, Marek. Historiola o Lilit v židovských apotropaických textech. *Theologická revue*. Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy, roč. 2016, č. 87, s. 349-359. ISSN 1211-7617.

¹⁵² Ibid.

¹⁵³ DAMOHORSKÁ, Pavla; NOSEK, Bedřich. *Židovské tradice...* S. 23.

¹⁵⁴ Více viz: VINKLÁT, Marek. *Magie, mystika a liturgie: židovská tradice v amuletech pozdní antiky*. Dizertační práce. Praha: Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta. 2014.

¹⁵⁵ ABRAMELIN. *The Book of the Sacred Magic of Abramelin the Mage*. Mineola: Dover Publications, 1975. ISBN 978-0486232119.

Jelikož byly pronášeny speciální modlitby a vykonávány speciální ceremoniální úkony, které navazují jak na tradici židovské víry, tak na předcházející proudy židovské mystiky, můžeme konstatovat, že ke všem těmto úkonům bylo zapotřebí hluboké znalosti a předchozí praxe, muselo se tedy z podstaty jednat o osoby profesně a duchovně kvalifikované, tedy právě rabíny, kabalisty, potažmo „svaté muže“.

3.4.3 *Kawanot, modlitby a šofary*

Jaké modlitby kabalisté a rabíni na palubě letadel a vrtulníku pronášeli? A jaký mají význam v rituální, mystické a ochranné rovině?

Roku 1942 byly pronášeny *kawanot* a speciální (blíže nespecifikované) modlitby podle metody rabiho Šaloma Ša' rabiho; roku 2009 nemáme o přesném výběru modliteb zprávy, ale zato víme, že se během letu troubilo na *šofary*; stejně tomu bylo roku 2020, zde však dokonce známe název jedné konkrétní modlitby, a to *Piṭum ha-Qṭoret*. Všechny tyto modlitby jsem již blíže představil v příslušných podkapitolách věnovaných jednotlivým ochranným letům. Jakou však mají návaznost na historii židovské mystiky?

Kawanot, tedy mystické rozjímání nad slovy modlitby v okamžiku jejich recitace (jak už jsme si dříve objasnili), se poprvé objevily u *hasidej aškenaz* a dále na tuto formu modlitby navázala i kabala, kde se v rámci *kawany* kabalisté soustředili především na tajné významy slov a písmen. S naším tématem a rolí *kawany* v ochranných letech však souvisí především pojetí *kawany* podle Jichāqa Lurj'i, který věřil, že správná *kawana* může ovlivnit vyšší světy a způsobit kosmickou obnovu (*tiqun*). Lze se tedy domnívat (i v návaznosti na citovaný článek u letu z roku 2020), že právě tento aspekt *kawany* hrál v případě ochranných letů důležitou roli a měl vést k nápravě, díky níž bude země ochráněna.

S nápravou ostatně souvisí i troubení na rituální beraní roh – *šofar*, z něhož rabíni a kabalisté vyluzovali zvuky během letů roku 2009 a 2020. „V mnoha pramenech a i v nejstarších *midrašim* bývá troubení na *šofar* chápáno jako symbol překonání zlých sil. Troubení na *šofar* naráží na budoucí vykoupení, kdy duch nečistoty bude vyhoštěn ze země. Dle jiných názorů představuje troubení na *šofar* lidský nářek k Bohu beze slov a jeho melodie výkřik duše toužící po vykoupení. Mystika uvádí mnohá vysvětlení pro různé tóny *šofaru*, např. symbolické vyjádření stvoření světa, lidskosti, zničení zla a obrácení soudu na milosrdenství.“¹⁵⁶ V Bibli má i apokalyptický a mileniální charakter v souvislosti

---

¹⁵⁶ DAMOHORSKÁ, Pavla; NOSEK, Bedřich, 2016. *Židovské tradice...* S. 197.

s naplněním proroctví, příchodem mesiáše nebo zmrtvýchvstáním.“¹⁵⁷ „Celá 10. kapitola knihy *Numeri* se věnuje tzv. Řádu trubení, kdy se trubení na stříbrné trubky používalo ke svolávání šiků, shromáždění, během tažení proti protivníkovi.“¹⁵⁸ Podle šesté kapitoly knihy Jozue bylo *šofaru* použito při porážce Jericha. Ve středověku používali rabíni *šofary* k ohlašování např. moru, plísňe nebo obležení.¹⁵⁹

Je zřejmé, že nad rámec tradičního užití *šofaru* o židovských svátcích má trubení na tento nástroj také bojovný a ochranný aspekt, jehož rabíni a kabalisté využili. Rituálně tak doprovodili své modlitby.

3.4.4 Ochrana před *siṭr'a aḥr'a*

Věnujme ještě bližší pozornost ochranné modlitbě *Piṭum ha-Qtoret*, která je zmíněna v *halaše* i v některých *minhagim* a modlitebních knihách. Souvisí, jak už název napovídá, s rituály mystického vykuřování, které se objevují v šabatianismu i pozdějším východoevropském chasidismu. „Tyto rituály jsou obsaženy mezi prosbami za fyzickou prosperitu, modlitbami za ochranu před demony a silami *siṭr'a aḥr'a* a modlitbami za příchod proroka Eliáše, zvěstovatele vykoupení.“¹⁶⁰

To nás již přivádí k poslednímu společnému jmenovateli všech tří letů, totiž k ochraně země Izrael a jejích obyvatel před *siṭr'a aḥr'a*. Je to především *cadiq* a „svatý muž“ objevující se ve východoevropském chasidismu (proudu mystiky vyskytující se dnes v Izraeli), který hraje klíčovou roli v neutuchajícím boji proti silám zla označovaným jako *siṭr'a aḥr'a*, které jsou spojeny s rezidui zla zachycenými v *qlipot* (zde je viditelná a jasná spojitost s myšlenkami Jichāqa Lurj'i). Právě o „svatých mužích“ mluví zprávy v souvislosti s posádkou letadel roku 1942 a 2009. Roku 1942 nalezneme v Harariho zdrojovém textu dokonce výslovně zmíněný boj „svatých mužů“ proti *siṭr'a aḥr'a*. Roku 2020 sice v novinách nenalzáme jedinou zmínku o „svatých mužích“ ani *siṭr'a aḥr'a*, ale dozvídáme se o výše zmíněné modlitbě *Piṭum ha-Qtoret*, která je v mystické tradici judaismu považována za modlitbu sloužící k ochraně právě před touto odvrácenou/démonskou stranou.

---

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Ibid, S. 196.

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ LUBOSHITZ, Tzvi. “The Secret of that Herb”: Mystical Smoking from Italian Sabbateanism to Hasidism. *Modern Judaism – A Journal of Jewish Ideas and Experience*. Oxford University Press, roč. 2021, č. 41(3), s. 317–338. ISSN 0276-1114. S. 321.

To, co by se mohlo na první pohled zdát jen jako pouhý terminus technicus se nakonec ukazuje jako červená nit propojující všechny tři ochranné lety – obdobně jako mnoho dalších aspektů ochranných letů, které jsem zde detailně rozebral, analyzoval a provázal s dříve probíranou tradicí židovské mystiky, magie a praktické kabaly.

Závěr

Ve své bakalářské práci *Mysticko-magická ochrana Izraele: Jak kabalistické lety k nebesům brání zemi Izrael před siṭr'a aḥr'a* jsem se zabýval židovskou mystikou a praktickou kabalou v kontextu ochranných letů nad Izraelem v letech 1942, 2009 a 2020.

V první části práce jsem vymezil rozdíly a vzájemné paralely mezi židovskou mystikou, praktickou kabalou a židovskou magií. Následně jsem představil hlavní proudy židovské mystiky, důležité myšlenkové koncepty i magické prvky v nich obsažené.

První část textu tak vytvořila myšlenkovou mapu pro druhou a hlavní část této práce – ochranné lety nad Izraelem. Za využití textu Juvala Harariho *Three Charms for Killing Adolf Hitler* a řady primárních zdrojů ze zpravodajských serverů jsem představil veškeré dostupné informace, které máme dochované o ochranných rituálech v letech 1942 (proti nacistickým vojskům), 2009 (proti viru H1N1) a 2020 (proti covidu-19).

Představil jsem klíčové paralely mezi danými lety: (1) Odehrávaly se ve vzduchu, obkružovaly hranice Izraele, (2) na palubě byli rabíni, kabalisté a „svatí muži“, (3) ti recitovali modlitby a troubili na šofary, (4) čímž bojovali proti *siṭr'a aḥr'a*.

Paralely i specifika jednotlivých rituálů jsem nakonec interpretoval, zasadil je do kontextu vývoje židovské mystiky, a poukázal jsem tak na stále živý esoterní proud praktické kabaly s prvky magie na území dnešního Izraele.

Seznam použité literatury

Primární literatura:

- ABRAMELIN. *The Book of the Sacred Magic of Abramelin the Mage*. Mineola: Dover Publications, 1975. ISBN 978-0486232119.
- *Bible: Český ekumenický překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 2003.
- CUNNINGHAM, Scott. *Wicca: A Guide for the Solitary Practitioner*. Woodbury: Llewellyn Publications, 2001. ISBN 978-0875421180.
- VESELÝ, Josef. *Magie*. Praha: Vodnář, 2002. ISBN 978-80-86226-89-7.

Sekundární literatura:

- BERNARDOVÁ, Kristýna. *Nacismus versus okultismus v protektorátu: Osudy Jiřího Arvéda Smíchovského a Jana Kefera*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3127-3.
- BÖNISCHOVÁ, Helena. *Ma'ase merkava: starověká židovská mystika*. Praha: P3K, 2012. ISBN 978-80-87186-74-9.
- BRENNER, Michael. *Malé dějiny židů*. Praha: Paseka, 2014. ISBN 978-80-7432-443-7.
- ČECH, Pavel; SLÁDEK, Pavel. Transliterace a transkripce hebrejštiny: základní problémy a návrhy jejich řešení. *Listy filologické*. Kabinet pro klasická studia při Filosofickém ústavu Akademie věd ČR, roč. 2009, č. 82.3–4, s. 305–339. ISSN 0024-4457.
- DAMOHORSKÁ, Pavla; NOSEK, Bedřich. *Židovské tradice a zvyky*. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-2996-4.
- FAIRFIELD, Joshua. The Magic Circle. *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law*. Vanderbilt University Law School, roč. 2008, č. 19, s. 1-18.
- FINE, Lawrence. *Physician of the Soul, Healer of the Cosmos: Isaac Luria and His Kabbalistic Fellowship*. Stanford: Stanford University Press, 2003. ISBN 978-0804748261.
- GILLER, Pinchas. *Shalom Shar'abi and the Kabbalists of Beit El*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0195328806.

- GREENSPOON, Leonard J. The Dybbuk: The Origins and History of a Concept. In: GREENSPOON, Leonard J. *Olam Ha-Zeh V'olam Ha-ba*. West Lafayette: Purdue University Press, 2017, s. 135-150. ISBN 978-1557537928.
- HARARI, Yuval. *Jewish Magic: Before the Rise of Kabbalah*. Detroit: Wayne State University Press, 2017. ISBN 0-978-8143-3630-4.
- HARARI, Yuval. Three Charms for Killing Adolf Hitler. *Aries*. Brill, roč. 2017, č. 17(2), s. 171-214. ISSN 1567-9896.
- HARARI, Yuval. "Practical Kabbalah" and the Jewish Tradition of Magic. *Aries*. Brill, roč. 2019, č. 19, s. 38-82. ISSN 1567-9896.
- HOLUBOVÁ, Markéta. Rabi Avraham Abulafia: Nekonečná transformace aneb hledání jasu Hospodinovy tváře. *Theologická revue*. Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy, roč. 2019, č. 90(4), s. 596-520. ISSN 1211-7617.
- HUSS, Boaz. *Mystifying Kabbalah: Academic Scholarship, National Theology, and New Age Spirituality*. Oxford: Oxford University Press, 2020. ISBN 978-0190086961.
- IDEL, Moshe. *The Mystical Experience in Abraham Abulafia*. New York: State University of New York Press, 1987. ISBN 978-0887065538.
- IDEL, Moshe. On Judaism, Jewish Mysticism and Magic. In: KIPPENBERG, Hans G. (ed.); SCHAFER, Peter (ed.). *Envisioning Magic*. Leiden: Brill, 1997, s. 195-214. ISBN 978-90-04-37897-1.
- IDEL, Moše. *Kabala: Nové pohledy*. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 978-80-7021-663-8.
- IDEL, Moše. *Golem: Židovské magické a mystické tradice o umělém člověku*. Praha: Vyšehrad, 2007. ISBN 978-80-7021-664-4.
- LUBOSHITZ, Tzvi. "The Secret of that Herb": Mystical Smoking from Italian Sabbateanism to Hasidism. *Modern Judaism – A Journal of Jewish Ideas and Experience*. Oxford University Press, roč. 2021, č. 41(3), s. 317–338. ISSN 0276-1114.
- MAGID, Shaul. *American Post-Judaism: Identity and Renewal in a Postethnic Society*. Bloomington: Indiana University Press, 2013. ISBN 978-0253008022.
- MOSTOWLANSKY, T.; ROTA, A. A Matter of Perspective?: Disentangling the Emic–Etic Debate in the Scientific Study of Religion. *Method & Theory in the Study of Religion*. Brill, roč. 2016, č. 28(4-5), s. 317-336. ISSN 0943-3058.
- SADEK, Vladimír. *Židovská mystika*. Praha: Fra, 2003. ISBN 978-80-86603-91-9.

- SAGY, I.; FEDER-BUBIS, P.; NOVACK, V.; PELEG-SAGY, T. & GREENBERG, D. Lessons Learned from the 2009-2010 H1N1 Outbreak for the Management of the 2013 Silent Polio Outbreak. *BMC Infectious Diseases*. BMC, roč. 2018, č. 18(1), s. 241.
- SCHOLEM, Gershom. *Počátky kabaly*. Praha: Malvern, 2009. ISBN 978-80-86702-52-0.
- SCHOLEM, Gershom. *Sabbatai Sevi. The mystical messiah, 1626-1676*. Princeton: Princeton University Press, 2016. ISBN 978-0691172095.
- SCHOLEM, Gershom. *Hlavní proudy židovské mystiky*. Praha: Argo, Logos, 2017. ISBN 978-80-257-2430-9.
- ŠEDIVÝ, Antonín. *Vliv ne-luriánské kabaly na novověký východoevropský chasidismus*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta. 2015.
- ŠPELDA, Daniel. Divadlo věčné Moudrosti a teosofická alchymie Heinricha Khunratha. *Pro-Fil – An Internet Journal of Philosophy*. Masarykova univerzita, roč. 2017, č. 18(2), s. 44-48. E-ISSN 1212-9097.
- STEMBERGER, Günter. *Úvod do judaistiky*. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7021-988-1.
- STEPHENSON, Barry. *Stručný úvod do teorie rituálu*. Praha: ExOriente, 2022. ISBN 978-80-905211-7-9.
- VINKLÁT, Marek. *Magie, mystika a liturgie: židovská tradice v amuletech pozdní antiky*. Dizertační práce. Praha: Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta. 2014.
- VINKLÁT, Marek. Historiola o Lilit v židovských apotropaických textech. *Theologická revue*. Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy, roč. 2016, č. 87, s. 349-359. ISSN 1211-7617.
- VINKLÁT, Marek. Frankismus jako nové náboženské hnutí v konfliktu. *Theologická revue*. Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy, roč. 2018, č. 90(1), s. 22-32. ISSN 1211-7617.
- WOLFSON, Elliot R. *Luminal Darkness: Imaginal Gleanings from Zoharic Literature*. Londýn: Oneworld Publications, 2006. ISBN 978-1851684755.

Encyklopedie a slovníky:

- BERENBAUM, Michael (ed.); SKOLNIK, Fred (ed.). *Encyclopedia Judaica*. New York, Jerusalem: Macmillan, Keter Publishing House, 2007.
- KOHOUT, Ivan; VINKLÁT, Marek. *Frankism*. Online. In: Critical Dictionary of Apocalyptic and Millenarian Movements. Bedford: Centre for the Critical Study of Apocalyptic and Millenarian Movements, 2023. Dostupné z: <https://www.cdamm.org/articles/frankism>. [citováno 2024-10-07].
- MACIEJKO, Pawel. *Emden-Eybeschütz Controversy*. Online. In: Encyclopedia of Jewish History and Cultures Online. Leiden: Brill, 2017. Dostupné z: https://doi.org/10.1163/2468-8894_ejhc_COM_0201. [citováno 2024-12-08].

Další elektronické zdroje:

- BBC Crew. *Flying Rabbis Fight Swine Flu*. Online. BBC News. 12.08.2009. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8196786.stm. [citováno 2024-07-07].
- Rada Evropské Unie. *Časová osa – opatření Rady týkající se onemocnění COVID-19*. Online. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/coronavirus-pandemic/timeline/>. [citováno 2024-07-11].
- ČT24. *Prasečí chřipka v roce 2009 byla 15krát smrtelnější, než se předpokládalo*. Online. ČT24. 26.06.2012. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/praseci-chripka-v-roce-2009-byla-15krat-smrtelnejsi-nez-se-predpokladalo-278009>. [citováno 2024-07-07].
- ČTK. *WHO vyhlásila globální stav zdravotní nouze, první nakažené oznámila Itálie*. Online. Aktuálně. 30.01.2020. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/who-vyhlasila-globalni-stav-zdravotni-nouze-prvni-nakazene-o/r~638e106843b111ea858fac1f6b220ee8/>. [citováno 2024-07-11].
- Encyclopedia Britannica. *Kavvanah*. Online. Encyclopedia Britannica. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/kavvanah>. [citováno 2024-07-07].
- Encyclopedia Britannica. Online. *Tariqa*. Encyclopedia Britannica. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/tariqa>. [citováno 2024-12-08].
- Filosofická Fakulta Masarykovy Univerzity. *Vladimír Sadek*. Online. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/sadek.html>. [citováno 2024-07-07].
- HARARI, Yuval. *Yuval Harari*. Online. Academia.edu. Dostupné z: <https://bgu.academia.edu/YuvalHarari>. [citováno 2024-07-07].

- iDnes; ČTK. *Izrael úspěšně očkuje díky dohodě s Pfizerem. Zpřístupní firmě svou databázi.* Online. iDnes. 14.01.2021. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/koronavirus-nakaza-pandemie-nemoc-covid-19-ockovani-vakcina-izrael-dohoda-pfizer-biontech.A210114_101631_zahranicni_dtt. [citováno 2024-07-11].
- iRozhlas. *První na světě. Britové schválili covidovou vakcínu od Pfizeru a BioNTechu, očkování spustí příští týden.* Online. iRozhlas. 02.12.2020. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/koronavirus-pfizer-velka-britanie_2012020843_pj. [citováno 2024-07-11].
- Israel National News. *Swine-Flu Infection Count at 4,330.* Online. Israel National News. 26.10.2009. Dostupné z: <https://www.israelnationalnews.com/flushes/173185>. [citováno 2024-07-07].
- Jewish Virtual Library. *PITTUM HA-KETORET.* Online. Jewish Virtual Library. Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/pittum-ha-ketoret>. [citováno 2024-07-11].
- JUNA, Petr. *Data ukazují, o kolik víc lidí by covid zabil nebýt očkování.* Online. Seznam Zprávy. 20.04.2022. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/fakta-fakta-ockovani-zachranilo-15-tisic-zivotu-za-tri-mesice-rika-odbornice-198987>. [citováno 2024-07-11].
- KARLÍK, Tomáš. *Koronavirová pandemie už nepředstavuje globální zdravotní stav nouze, oznámila WHO.* Online. ČT24. 05.05.2023. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/veda/koronavirova-pandemie-uz-nepredstavuje-globalni-zdravotni-stav-nouze-oznamila-who-7075>. [citováno 2024-07-11].
- LEVY, Daniel S. *Witch panics killed thousands throughout history.* Online. National Geographic. 10.05.2022. Dostupné z: https://www.nationalgeographic.com/history/history-magazine/article/witch-panics-killed-thousands-throughout-history_ [citováno 2024-07-07].
- MAGID, Shaul; HUSS, Boaz. *Is Kabbalah Mysticism? Continuing The Debate.* Zeek. Online. Dostupné z: <https://www.scribd.com/document/23741003/Shaul-Magid-and-Boaz-Huss-Is-Kabbalah-Mysticism-Continuing-the-Debate>. [cit. 2024-12-11].
- NOVÁK, Martin. *Po třech týdnech jasné výsledky. V Izraeli lockdown zabral, číslo R kleslo pod 0,8.* Online. Aktuálně. 22.10.2020. Dostupné z:

- <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/v-izraeli-lockdown-zabral-cislo-r-kleslo-na-0-8/r~40ceb44a144b11eb9d74ac1f6b220ee8/>. [citováno 2024-07-11].
- Reuters Staff. *Rabbis Fight Flu Pandemic on a Wing and a Prayer*. Online. Reuters. 11.08.2009. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-flu-israel-rabbis-idUSTRE57A3UI20090811>. [citováno 2024-07-07].
  - Seznam Zprávy. *Covid začal přesně před rokem. Ve Wuchanu se nakazil první člověk*. Online. Seznam Zprávy. 17.11.2020. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/presne-pred-rokem-se-objevil-covid-zacala-wuchanska-revoluce-129859>. [citováno 2024-07-11].
  - Ynetnews. *15-year-old with Pre-existing Illness Dies of Swine Flu*. Online. Ynetnews. Dostupné z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3850109,00.html>. [citováno 2024-07-07].
  - שופרות, חצוצרות ופיטום הקטורת: מקובלים ערכו "תיקון אווירי" נגד הקורונה. נחשוני, קובי. Online. Ynetnews. 10.03.2020. Dostupné z: <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5691558,00.html>. [citováno 2024-07-11].